

LEAR

FORDÍTOTTA

FÖLDÉNYI F. LÁSZLÓ

Lear körülbelül 3100 körül élt. Hatvan évig volt király. Ő építette fel Leicestert, s a Soar folyó alá temették. Az apját akkor ölték meg, amikor Londonba akart menekülni. A hatalomból kitagadott legkisebb lánya öngyilkos lett.

(Holinshed és Geoffrey of Monmouth)

Személyek

MUNKAVEZETŐ
ELSŐ MUNKÁS
MÁSODIK MUNKÁS
HARMADIK MUNKÁS
KATONA
LEAR
BODICE
FONTANELLE
WARRINGTON
ÖREG TANÁCSNOK
MÉRNÖK
A KIVÉGZŐ OSZTAG TISZTJE
PÜSPÖK
NORTH HERCEGE
CORNWALL HERCEGE
A. KATONA
A SÍRÁSÓ FIA
A SÍRÁSÓ FIÁNAK FELESÉGE
ÁCS
ÖRMESTER
D. KATONA (A sírásó fiának házánál)
E. KATONA (A sírásó fiának házánál)
F. KATONA (A sírásó fiának házánál)
BÍRÓ
TEREMSZOLGA
ÖREG TENGERÉSZ
BEN, BÖRTÖNSZOLGA
G. KATONA (A börtön őrsége)
H. KATONA (A börtön őrsége)
I. KATONA (A börtön őrsége)
ÖREG BÖRTÖNSZOLGA
CORDELIA
LEWIS
SEBESÚLT FELKELŐ KATONA

BODICE SZÁRNYSEGÉDJE (Pellet őrnagy)

J. KATONA (Fogolykísérő)

K. KATONA (Fogolykísérő)

L. KATONA (Fogolykísérő)

ELSŐ FOGOLY

MÁSODIK FOGOLY

HARMADIK FOGOLY

**NEGYEDIK FOGOLY (később BÖRTÖN-
ORVOS)**

BÖRTÖNPARANCSNOK

M. KATONA (A börtön őrsége)

N. KATONA (A börtön őrsége)

O. KATONA (A börtön őrsége)

PARASZT

A PARASZT FELESÉGE

A PARASZT FIA

THOMAS

JOHN

SUSAN

KIS EMBER

TISZT

FIÚ

**TOVÁBBI KATONÁK, MUNKÁSOK, IDEGE-
NEK, UDVARI EMBEREK, ŐRSÉG**

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

A fal közelében.

Építőeszközök, lapátok, csákányok, karók és egy vízhatlan ponyva. Csend. Kintről hirtelen zavaros kiáltás, majd csattanás. Kiáltások. A munkavezető és két munkás egy halott munkást hoz be, leteszik. Egy katona követi őket.

ELSŐ MUNKÁS Hozzatok vizet! Gyorsan vizet!
MUNKAVEZETŐ Meghalt.

KATONA Akkor vigyétek.

MUNKAVEZETŐ Fogjátok a lábát!

KATONA *(a munkavezetőnek)* Menj, nézd meg, hogy jönnek-e! A másik oldalról jönnek fel az árokból.

A munkavezető a szinpad hátsó részébe megy és lenéz. Bejön a harmadik és a negyedik munkás

HARMADIK MUNKÁS *(menet közben)* Kiáltottam neki, hogy fusson.

MUNKAVEZETŐ *(miközben előrejön)* Vissza, vissza! Munkára!

A negyedik munkás elmegey

HARMADIK MUNKÁS Hallottátok, hogy kiáltottam!

ELSŐ MUNKÁS Azt mondja, meghalt.

MUNKAVEZETŐ Munkára!

KATONA *(az első munkáshoz)* Hé, te! Te felelsz azért, hogy a csákányát beadod a raktárba. *(Hirtelen meglát valamit a szinpadon kívül, és leszalad a többiekhez)* Takarjátok be! Gyorsan!

MUNKAVEZETŐ *(a ponyvára mutat)* Fogjátok!

Letakarják a testet. Lear, Lord Warrington, az öreg tanácsnok, tiszt, mérnök, Lear lányai – Bodice és Fontanelle – jön be. A katona, a munkavezető és a munkások vigyázzba állnak. Warrington int nekik, s tovább dolgoznak a ponyvával

BODICE (*Fontanelle-hez*) Nem kell továbbmenünk. Innen már láthatjuk a végét.

MÉRNÖK Itt végződik a mészkőtalaj. Most már gyorsabban haladunk.

TANÁCSNOK (*a térképre tekintve*) Nincs itt egy mocsár ezen a térképen?

FONTANELLE (*Bodice-hoz*) Átázott a cipőm.

LEAR (*a ponyvára mutat*) Mi az ott?

MÉRNÖK Szerszámok a...

WARRINGTON (*a munkavezetőhöz*) Ki az?

MUNKAVEZETŐ Egy munkás.

WARRINGTON Mi történt?

MUNKAVEZETŐ Baleset, uram.

LEAR Ki hagyta ezt a gerendát a sárban?

MÉRNÖK Éppen most hozták. Visszük a...

LEAR Hetek óta rohad már itt. (*Warringtonhoz*)

Sose fogják befejezni! Szerezz több munkást!

A tiszték hajtsák az embereket!

BODICE (*kezet fog a mérnökkel*) A látogatásunk fölöttébb élvezetes volt, és mindenről kielégítően tájékozódunk.

FONTANELLE Ilyen érdekes napot!

WARRINGTON Nem tudunk több embert szerezni. Ha a parasztokat mind idehajtsuk, elvadulnak a földek, és éhhalál tör ki a városokban.

LEAR Mutassátok! (*A halottra mutat. Warrington és a katona felemelik a ponyvát*) Zúzódas a fején.

MUNKAVEZETŐ Egy csákány.

LEAR Micsoda?

MUNKAVEZETŐ Egy csákány, uram. Ráesett.

LEAR Korbácsot annak, aki a munkát hátráltatja.
(*Warringtonhoz*) Nézz utána, hogy mi folyik itt.
Úgy bánnak itt az emberekkel, mint a barmokkal.
Munka után száraz kunyhókban kell őket tartani.
Ez itt mind nedves. Pocsékolják az embereket.

TANÁCSNOK (*jegyzetelve*) Kinevezek egy kunyhófelügyelőt.

LEAR Múlt éjjel megint kibontották a falat.

TISZT Helybéli parasztok. Képtelenség elfogni őket,
olyan gyorsan iszkolnak haza.

LEAR Használjatok rugós csapdákat. (*A munkavezetőhöz*)
Ki ejtette rá a csákányt?

WARRINGTON (*a munkavezetőhöz*) Na gyereünk!

A munkavezető és a katona előrelökik a harmadik munkást

LEAR Haditörvényszék elé vele! Kijelölni a kivégző
osztagot. Azonnali ítélet-végrehajtás szabotázsért.

*Halk, megdöbben moraj. A tiszt elmegy a kivégző
osztagért*

FONTANELLE Átázott a cipőm.

BODICE Meg fog fájni, apa.

LEAR Ki látta az esetet?

WARRINGTON (*a munkavezetőre mutat*) Te!

MUNKAVEZETŐ Egy csákányt ejtett a fejére.

Rajta tartottam a szemem, uram. Mindig lusta volt és...

LEAR (*A harmadik munkához*) Hadifogoly?

MUNKAVEZETŐ Nem. A mieink közül való. Paraszt.

LEAR Aha! Tehát ő is elégedetlen. Mert itt kell dolgoznia.

A tiszt bevezeti a kivégző osztagot

TISZT Osztag, állj!

LEAR Majd én tanúskodom. Megölt egy munkást.

Már ez is elég az áruláshoz. De van itt még valami gyanús. Nem te bontottad ki a falat múlt éjjel?

BODICE (*sóhajtvá*) Könnyen ellenőrizhetjük, ott volt-e a névsorolvasásnál.

LEAR Még fiatal voltam, amikor építeni kezdtem ezt a falat. A csatatéren feltartóztattam ellenségeimet, mégis egyre szaporodtak. Hogyan szabadulhatnánk meg tőlük? Elkezdtem építeni ezt, hogy kívül tartsam, aki ellenünk támad. Ha meghalok, népem emögött fog élni. Lehet, hogy boldok uralkodnak majd fölöttetek, de mindig békében fogtok élni. Szabaddá tesz benneteket a falam. Ezért akarják megakadályozni az építését a határainkon álló ellenségek: Cornwall és North hercege. Mindegy, hogy melyiket szolgálja, egyik olyan, mint a másik. Lelőni!

HARMADIK MUNKÁS Uram.

FONTANELLE (*Bodice-hoz*) Hála istennek, hogy gondoltunk magunkra.

TISZT Osztag, tüzelőállásba! Indulj!

LEAR (*a kivégző osztagra mutatva*) Ezek is a falon dolgoznak, hogy olyan lassúak? (*Warringtonhoz fordul*) Nézz utána, hogy minden rendben menjen! Lemegey a mocsárhoz.

BODICE Apám, igazságtalanság megölnöd ezt az embert.

LEAR Kedvesem, segíteni akarsz, de engedd, hogy én intézzem, amihez én értek. Hallgass és tanulj!

BODICE Mit kell itt tanulni? Ostobaság így fel-fújni egy semmiséget. Baleset történt. Ennyi az egész.

LEAR (*félíg magában, félíg hozzá*) Persze hogy baleset történt. De a munka lassan halad. Tenem kell valamit, hogy a tiszték igyekezzenek. Különben hiába látogattam ide. És mindig van-

nak szabotőrök, és *van* valami gyanús ebben az emberben.

BODICE De gondolj a népre! Már most azt mondják, hogy úgy viselkedsz, mint egy iskolás gyermek vagy mint egy vénkisasszony.

LEAR Mire várnak? Kegyetlenség megvárakoztatni.

TISZT } Uram, felséged...

WARRINGTON } Menjen arrébb, felség.

Lear félremegy a kivégző osztag útjából

BODICE (*hangosan*) Hallgassatok rám! Tudja meg mindenki, hogy nem értek egyet azzal, amit itt csináltak.

LEAR Nyugodj meg, Bodice! Nem szabad előttem így beszélned!

FONTANELLE Én is egyetértek a nővéremmel.

LEAR Szegény gyermekeim, túl jók vagytok erre a világra. (*A többiekhez*) Meglátjátok, milyen jól uralkodnak majd halálom után. Bodice, igazad van, hogy kedves és könyörületes vagy – és ha meghalok, az is *lehetsz*, mert itt lesz neked a falam. Egy erődítményen belül fogtok élni. De én nem lehetek kedves és könyörületes. Nekem az erődítményt kell felépítenem.

BODICE Milyen kicsinyes vagy, hogy egy semmiesség miatt makacskodsz.

LEAR Megmagyaráztam, és neked meg kell értened.

BODICE Kicsinyes és kisszerű dolog, hogy...

LEAR Megmagyaráztam.

BODICE Kicsinyes és kisszerű! Mindez a te agyered. Cornwall hercege nem szörnyeteg, és North hercege sem esküdött fel arra, hogy elpusztítson. Bizonyítékaim vannak rá.

LEAR Mindkettő megrögzött ellenségem. Megöltem az apjukat, tehát a fiaknak gyűlölniük kell. És midőn az apákat megöltem, és ott áll-

tam a csataterén halottaink között, megesküdtem, hogy megölöm a fiukat is. Most már öreg vagyok hozzá, és ők a bolondját járatják velem. De nem veszik el az országom, és nem fogják kiásni csontjaimat a halálom után. Soha.

FONTANELLE (*Bodice-hoz*) Most kellene megmondani.

BODICE Feleségül megyek North hercegéhez, nővérem pedig Cornwallé lesz.

FONTANELLE Cornwall jó, megbízható és becsületes, és úgy bízom benne, mintha együtt nőtünk volna fel.

BODICE Jó uram! Hogyan lehetnének barátaid, ha úgy bánsz velük, mint ellenségeiddel? Ezért fenyegettek téged: politikailag volt szükségszerű. No de mindez már a múlté. Családunkhoz tartoznak, és lebonthatod ezt az értelmetlen falat. Hát tessék! (*Könnyű nevetés*) Nem kell rabszolgává tenned embereidet, csak azért, hogy megvédd őket vejeidtól.

LEAR Vejeimtől?

FONTANELLE Kívánj szerencsét, apánk, add ránk áldásodat!

BODICE Northé leszek!

FONTANELLE Én pedig Cornwallé!

LEAR (*a harmadik munkásra mutat*) Kössétek feszesebben a cölöphöz! Hát nem látjátok, hogy el akar esni?

BODICE Így hát most nem kell kivégeztetned. A férjeink különben sem engednék meg.

FONTANELLE Tudom, hogy jól ki fogsz jönni a férjemmel. Nagyon megértő, tudja, hogyan kell bánni az öregemberekkel.

LEAR Szorosabbra!

BODICE Hamarosan megtanulod, hogy úgy becsüld őket, mint saját fiaidat.

LEAR Nincsenek fiaim. Nincsenek lányaim. (*Meg-*

próbál megnyugodni) Mondjátok csak... (*megáll, megzavarodva*)... te hozzámégy North-hoz, te pedig... Nem, nem, becsaptak benneteket. Nem is találkoztatok velük. Mikor találkoztatok? A hátam mögött?

FONTANELLE Küldtünk egymásnak fényképeket, és leveleztünk. Egy férfit az arcvonásairól is kiismerni.

LEAR Ó, most már értem. Nem találkoztatok. Olyanok vagytok, mint a vak gyermekek. Nem látjátok, hogy csak a falon akarnak átjönni! Olyanok lesznek majd, mint a farkasok a juhnyájban.

BODICE Fal, fal, fal! Le kell rombolni!

FONTANELLE Mindenképpen. A férjem ragaszkodik hozzá. Be fogja venni a házassági szerződésbe.

BODICE (*a tiszthez*) Ezt az embert nem végzed ki! A férjeink mindenkit lelőnek, aki bántani meri. Békét kínálnak nekünk, s mi nem végezhetünk ki ártatlan embereket, pusztán azért, mert úgy véljük, hogy az ő kémjeik.

LEAR Tűz!

BODICE Nem!

LEAR Ez tűrhetetlen! Nekem kell engedelmeskednetek!

WARRINGTON Uram, ez meggondolatlanság. Semmit sem nyerünk azzal, ha kis dolgokban vagyunk szilárdak. Zárasd börtönbe. A Titkos Tanács összeül. Fontosabb dolgokat kell megbeszelnünk.

LEAR A parancsaim nem kis dolgok. Milyen herceghez mégy te hozzá? Kinek adtál el engem?

BODICE Ha a király nem cselekszik ésszerűen, törvényes kötelességed, hogy ne engedelmeskedj.

WARRINGTON Asszonyom, csak jobban elrontja ezzel a dolgot. Majd én...

LEAR *(kiveszi a pisztolyt a tiszt kezéből, és megfenyegeti a kivégző osztagot)* Tűz!

BODICE Na tessék! Persze, az orvosok óvtak bennünket. *(Hangosan)* Az apám nincs jól. Warrington, vidd vissza a királyt a táborába!

FONTANELLE Nem kellett volna ma kijönnie. Árt neki ez a sár. Nekem is csuromvíz a lábam.

LEAR Az ellenségeim nem rombolják szét a munkámat! Az életemet adtam ezeknek az embereknek. Láttam hadseregeket négykézláb gázolni a vérben, örült nőket, amint kiszikkadt mellükön szoptatták halott gyermekük, haldoklók utolsó lehetőségükkel vért köptek rám, s láttam bátor fiataljainkat könnyáztatta arccal. De mindezt el tudtam viselni! Ha meghalok, népem szabadságban, békében él majd, és emlékezik nevemre – nem, tisztelni fogja!... Ők az én nyájam, s ha egy is elvész közülük, akkor a pokolba is utána megyek. Minden gyermekemet szerettem és óvtam, és most az ellenségeiknek adtátok el őket! *(Lelövi a harmadik munkást. A halott teste, a cölöphöz kötve, nagy ívben előrecsuklik)* Nincs több idő, késő már, hogy bármit is meg lehessen tanulni.

BODICE Íme, tönkreteszed magad. A férjeink nem engedhetik, hogy terrorizáld ezeket az embereket, akik hamarosan az ő embereik lesznek. Meg kell védeniük őket a te örülségedtől.

LEAR Munkára! Hajtsátok munkára az embereket. Küldjétek őket a falra. *(A munkások, katonák és a munkavezető kimennek. Magukkal viszik a két holttestet)* Tudtam, hogy ez lesz! Tudtam, hogy alattomosak vagytok! *Tiellenetek* is építettem ezt a falat, akárcsak a többi ellenségem ellen! Ti beszéltek a házasságról? Meggyilkoltátok a családokat. Nem lesz több gyerek. A férjeitek impotensek. Ez nem üres sértegetés.

Írtatok? De az én kémeim nálatok is többet tudnak! Semmi hasznatok sem lesz ebből a bűnből. Perverz vágyaitok vannak. Nem fognak kielégülni. Perverz dolog abban keresni gyönyört, ami másoknak szenvedés. Sajnálom azokat a férfiakat, akik megosztják veletek az ágyat. Figyeltem cselszövéseitek és terveitek – sohasem fognak ágyatokba feküdni! Meddig tart a nagy-ravágyásotok?! Kihányatjátok majd koporsójukból a vének csontjait, gyerekek lábát töritek szét, öregasszonyok fejéből tépitek ki a haját, fiatalembereket fogtok koldulásra kényszeríteni a hideg utcákon, míg feleségük éhezve tengődik – szégyellem a könnyeimet! Ezt tettétek velem! A nép ítél majd közöttünk.

Lear kimegy. A mérnök és az öreg tanácsnok követik

WARRINGTON Sajnálom, asszonyom. Ha máskor szólt volna...

FONTANELLE Akkor kellett volna elvinned, amikor szóltunk...

BODICE Rajtakaptunk. Hát most tanuld meg a leckét. Egyelőre nem történt semmi baj. Menj, légy vele jóba. Majd értesítünk, mi legyen. (*Warrington és a többiek kimennek. Bodice és Fontanelle egyedül marad*) Ma éjjel fel kell keresnünk férjeinket.

FONTANELLE Végre boldogság! Mindig félttem tőle.

BODICE Támadnunk kell, még mielőtt elkészül a fal. Beszélek a férjemmel, te meg szólj a tiednek. Majd négyesben haditanácsot tartunk. Segfőnünk kell egymásnak. Minden jót.

FONTANELLE Minden jót.

A lányok kimennek

MÁSODIK JELENET

Gyaloglótér.

Díszemelvény. Lear, öreg tanácsnok, Warrington, a püspök, hadsegédek. A jelenet alatt menetelés, katonazene hallatszik, vezényszavak. Lear mindkét karját kinyújtva, tisztelgő és áldó pózban áll

LEAR Üdvözlét a nyolcadik ezrednek! *(Még mindig tisztelgve, Warringtonhoz)* Te vezeted a jobbszárnyat, és jobbról keríted be őket. Én középen támadok. Így vertem meg az apákat is. *(Még mindig tisztelgve)* Köszöntöm hűséges társaimat!

WARRINGTON Lemondhatnánk ezt a háborút. Uram, öregek vagyunk. Nyugalomba vonulhatnánk, és hagyhatnánk ezeket a fiatalembereket, hogy csináljanak, amit akarnak. Kérd meg a lányaidat, hogy hadd élhess békében vidéken.

LEAR *(még mindig tisztelgve)* Hogyan bízhatnám rájuk magam? A lányaimat törvényen kívül helyeztem, a hadifoglyok jogaitól is megfosztottam őket. Aki akarja, meg is erőszakolhatja őket – meg is lehet gyilkolni őket. Miért kellene ítéletet hozni felettük? Törvényeim nem vonatkoznak a bűneikre. Honnan van a gonoszságuk?

WARRINGTON Tanácsot adtam, mert ez a kötelességem. De büszke vagyok, hogy visszautasítottad.

LEAR *(még mindig tisztelgve)* Üdvözlét a dicsőséges kilencedik ezrednek!

WARRINGTON Két levelet kaptam a lányaidtól, uram. Mindkettő titokban írt, és kértek, hogy senkinek se szóljak róla, kiváltképpen ne a másoknak.

LEAR Add ide őket.

WARRINGTON Nem, uram. Arra kérnek, hogy

árujalak el, és azután a testvérüket is. Mindkettő hadvezérnek akar kinevezni, és az ágyát akarja megosztani velem.

LEAR Álmodnak! Jól megválasztották a férjüket, az ellenségeimhez mennek feleségül! Megvolt már az esküvő? Különben mindegy. *(Elveszi a leveleket Warringtontól. Az egyikbe beleolvas)* „Megbolondult. Ha győzne, miféle biztonságod lenne?” *(Beleolvas a másikba is)* „Ugyanúgy fordulna ellened is, ahogyan ellenünk.” *(Újra tiszteleg)* Üdvözet barátaimnak, a kilencedik ezrednek! *(Még mindig tisztelegve)* Warrington, ha megölnék, vagy a kezükbe kerülök, neked kell átvenned a helyemet. Tovább kell építeni a falat!

WARRINGTON Uram! Ezek a kölykök nem bírnak veled. Remek hadsereged van!

PÜSPÖK Uram, imáim követnek a háborúba. Isten megáldja a becsületeseket. Isten eltaszítja magától a háborúra uszító asszonyokat.

TANÁCSNOK Csontjaimban érzem a sikert. Még sohasem csaptak be az érzéseim. Bárcsak fiatal volnék!

LEAR Trombita! Érzem a győzelmet!
Üdvívalgások, trombita. Kimennek

HARMADIK JELENET

*A lányok haditanácsa
Aszialok, székek, térkép, Bodice, Fontanelle, North,
Cornwall. Bodice köt*

NORTH A parancsnokságot megosztjuk egymás között.

CORNWALL Igen.

NORTH Csak találgathatunk, hogy Lear honnan fog támadni.

BODICE (*kötöget*) Warringtonnal kerített be a jobbszárnyat, ő pedig középen támad.

CORNWALL Biztos vagy, húgom?

BODICE Mindig ezt tette, és makacsul ragaszkodik módszereihez.

Cornwall, North és Bodice a térképet tanulmányozzák. Bodice tovább kötöget

FONTANELLE (*félre*) Keservesen csalódtam a férjemben. Még hogy ő! Egy tisztviselő írta a leveleit, és egy színészlánytól készültek a fényképek. Ha rám mászik, olyan dühös vagyok, hogy előbb tízig kell számolnom. Aztán megvárom, amíg elalszik, és kikászálódok alóla. Már nem sokáig csinálom. Megírtam Warringtonnak, hogy minden emberével forduljon Bodice ellen, és hagyja békén az én seregemet. Ez bead a húgomnak. Meg lepénzeltem egy fiatal, szőke hadnagyot a férjem vezérkarából, hogy a harc hevében löje le. Akkor hozzámegegyek Warringtonhoz, és ő vezeti majd nekem az országot.

NORTH (*a térképet tanulmányozva*) Ezeket a helyeket nem tudnak átkelni.

CORNWALL Nem.

BODICE (*félre*) Nem csalódtam a férjemben. Semmit sem vártam. Van valami nagy elégtétel abban, amikor nyüszítve fekszik rajtam, és megpróbálja bedugni a kis műtyüdjét. Én némán fekszem, ő meg nyivákol, én csak annyit mondok magamban, hogy megfizetsz te még ezért, fiacskám. Látja, hogy mosolygok és elégedett vagyok, s azt hiszi, hogy ez az ő férfiassága miatt van. Férfiasság! Egy sziklából könnyebb lenne vizet fakasztani. Lepénzeltem egy őrnagyot a vezérkarából, hogy löje le a csatában – mindnyájan korruptak –, s megírtam Warringtonnak, hogy támadjon minden erejével a nővérem ellen. Meg fogja verni, és akkor hozzámegegyek, s az ő révén

vezetem majd az országot. Így egyszerre három országom lesz: az apámé, a férjemé és a nővéremé meg sógoromé.

NORTH Hát akkor holnapig.

CORNWALL Igen. (*Fontanelle-hez megy*) Feküdjünk le. Élvezni akarom a testedet, mielőtt vásárra viszem a bőröm.

FONTANELLE Édesem. (*Félre*) Le fogom itatni. Gyáva kis kölyök, a harc megrémíti. Egész éjjel mocorogni és fogdosni fog. Inkább az okádékát mosnám fel.

NORTH (*Bodice-hoz*) Hadd vigyelek az ágyba, drágám, érezni akarlak, mielőtt elmegyek a csatába.

BODICE Igen, North. (*Félre*) Be akarja bizonyítani, hogy férfi, mielőtt elmegy katonásdit játszani. Egész éjjel próbálkozik majd, de úgyse fog sikerülni neki, hogy felállítsa a zászlórúdját. Na, majd segíték neki. Ezzel persze még jobban elrontom a dolgot. Reggelre azt se fogja tudni, hogy melyik oldalon harcol. Annál könnyebb dolga lesz az őrnagynak.

FONTANELLE Aludj jól.

BODICE Te is.

Mindannyian kimennek

NEGYEDIK JELENET

Börtön.

A színpad mélyén három katona (A., B., C.)

A. KATONA Meddig akarnak még ezek itt tartani? A háborúnak vége. Haza kellene bennünket küldeniük.

B. KATONA Majd találnak valami ürügyet.
(*A színpadon kívülre mutat*) Adtál már neki vizet?

A. KATONA Minek?

Bodice, Fontanelle és egy tiszt siet be a színpad előterébe

BODICE Elfogták már az apánkat?

TISZT Megszökött.

FONTANELLE (*dobbant*) A mindenit! Ez mindent elrontott. (*Bejön Cornwall. Fontanelle félre*) A férjem! A fenébe! A fenébe! El merészelt árulni a hadnagy?

CORNWALL (*megcsókolja Fontanelle-t*) Óriási győzelem! Úgy küzdöttek, mint az ördögök, de megvertük őket!

BODICE (*félre*) Ha nem árultam volna el neki apa terveit, akkor most holtan feküdne a serege alatt. (*Bejön North. Bodice félre*) A fenébe! A férjem!

NORTH (*megcsókolja Bodice-t*) Kiirtottuk az ellenségeidet!

FONTANELLE (*Cornwallhoz, kíváncsian*) Milyen veszteségeink vannak? A vezérkarod?

NORTH Egy őrnagyot vesztettem. Cornwall egyik hadnagyával beszélgetett a csata előtt...

CORNWALL Egy fiatal, szőke férfival. Cragnek hívták.

FONTANELLE Igen, ismerem.

CORNWALL Mindjárt az első gránát közöttük csapódott be, és letépte a fejüket.

BODICE (*félre*) Nem lehet mindent előre kiszámítani.

NORTH Warrington börtönben van.

BODICE (*félre*) Vigyáznom kell. Nem támadtam meg a nővérem seregét, ezért nem kockáztathatom, hogy elárulja a leveletem. Kitépettem a nyelvét.

CORNWALL Menjünk, nézzük meg, mit tud felhozni a mentségére.

FONTANELLE Várjunk. (*North és Cornwall meg-*

áll) Mindenféle rágalmakat szórt rátok, és nem akartam, hogy megzavarja seregeinket. Hát kitéptem a nyelvét. Gondoltam, így lesz a legjobb.
CORNWALL Ó, azt hiszem, az embereim csak nevettek volna rajta.

BODICE Úgy látom, a nővérem hozzám hasonlóan gondolkodik. Sohasem szabad megbíznom benne.

NORTH Mindegy, úgysis kivégeztetjük.

BODICE Majd én gondoskodom erről. Menjetek és köszöntsétek seregeinket. *(Félre)* Jeleket még adhat. Jobb, ha csendben meghal.

Cornwall és North kimennek a tiszttel

BODICE Örülök, hogy elmentek. A férfiak finynyásak a harc után. *(A. katonához)* Katona, erősnek és alkalmasnak látszol. Szeretnéd valamire vinni?

A. KATONA Igenis, asszonyom.

FONTANELLE Jó fogaid is vannak.

BODICE Küldd el őket. *(A. katona int a fejével. B. és C. katona kimegy)* Hozd ide.

A. katona a színpadra hozza Warringtont. Zilált, koszos, kezei összekötözve

A. KATONA Akarják, hogy valamilyen különleges módon végezzek vele? Néha ezt kívánják. Egyszer néhány hölgy kívánságára egy torkot kellett elvágnom a szemük láttára.

FONTANELLE Nehéz választani.

BODICE *(leül a lovaglópálcájára, és előveszi a kötését)* Hadd válasszon ő. *(Köt)*

A. KATONA Egyszer segítettem megnyúzni egy embert. De ezt nem tudom egyedül megcsinálni. Ehhez legalább kettőre van szükség. Összeverjem?

FONTANELLE Csak beszélsz bele a nagyvilágba!

A. KATONA Ez csak a kezdet. Ne értsenek félre, ez csak a kezdet. Majd meglátjuk, hogy hogyan tovább.

FONTANELLE De valami olyat akarok, ami...

BODICE (*kötve*) Maradj már csendben, hadd csinálja. (*Int A. katonának, hogy folytassa*)

A. KATONA Köszönöm, asszonyom. Jól van, lássuk akkor, mennyi idő alatt lehet téged kifordítani.

FONTANELLE Szó szerint?

A. KATONA (*üti Warringtont*) Jó keményen kell. (*Üti*) Nézzék, hogy játssza a tisztet! (*Tovább üti*) Nekem ugyan hiába, apuskám!

FONTANELLE Rúgd! (*A. katona belerúg*) Üsd, vágd, nem apád! (*Tolja a katonát*) Csak a fejét, hogy meg ne sántuljon!

A. KATONA Hagyja csak, asszonyom, hagyja. Ki öli meg, maga vagy én?

BODICE (*köi*) Egy sima, két fordított, egy sima.

FONTANELLE Dobj fel, és ejtsd el. Hallani akarom, ahogyan lezuhan.

A. KATONA Nagyon nehéz, valami szerszám kellene hozzá!

FONTANELLE Csinálj valamit! Nem úszhatja meg ennyivel. Ó, istenem, miért is vágattam ki a nyelvét! Szeretném hallani, ahogyan sikolt.

A. KATONA (*felfelé rángatja Warrington fejét*) Nézze csak a szemét, asszonyom. Ez aztán pokolian szenved!

FONTANELLE Ó, igen, könny és vér. Bárcsak itt lenne az apám! Bárcsak láthatná! Nézd a kezét! Nézd, hogy hadonászik! Mi az, imádkozik vagy kapaszkodik? Verd szét a kezét! (*A. Katona és Fontanelle ráugranak Warrington két kezére*) Taposd szét a kezét! Taposd szét a lábát! Taposd szét az egésztestet! Most már nem árthat nekünk! Nézd, olyan a keze, mint a főtt rák! Pusztítsd el! Pusztítsd el! Irtsd ki! Irtsd ki! Apám! Apám! A tüdején akarok ülni!

BODICE (*köt*) Sima, fordított, sima. Az iskolában is mindig ilyen volt.

FONTANELLE Mindig szerettem volna egy férfi tüdején ülni. Hadd üljek rá. Add ide a tüdejét!

BODICE (*A. katonának*) Térdre!

A. KATONA Én?

BODICE Te! (*A. katona letérdepel*) Könyörögj az életéért!

A. KATONA (*zavartan*) Az övéért? (*Félre*) Micsoda pár!... Ó, kíméld meg, asszonyom!

BODICE (*köt*) Nem.

A. KATONA Bárcsak megtennéd! Szegény öregúr, egy magányos, vén szarházi.

BODICE Itt nincs fordított? Azt hiszem, hibás a mintakönyv.

FONTANELLE Ó, hadd üljek a tüdejére! Vedd ki nekem!

BODICE Nem kegyelmezek. Ez az igazi kielégülés. Ültesd fel!

A. katona felülteti Warringtont

FONTANELLE Nézd a száját! Mondani akar valamit. Miért nem hallhatom? Miért is téptem ki a nyelvét!

A. KATONA Biztosan kíváncsi, hogy mi jön most. A szeméből látni.

BODICE (*kihúzza a tűket a kötéséből, és a kötést odaadja Fontanelle-nek*) Fogd, és vigyázz rá.

A. KATONA Nézzék a szemét!

BODICE Meg kell mondanom, hogy...

A. KATONA Maradj nyugton! Nézz a hölgyre, ha hozzád beszél!

BODICE ...nem kegyelmezek neked. Már nem tud se beszélni, se írni, de ravasz, s valahogy módot talál majd arra, hogy befeketítsen. Be kell zárni saját magába. (*A kötőtűket beledöfi Warrington fülébe*) Csak egy kicsit taszigáljuk, ki-be, ki-be, ki-be, ki-be, ki-be.

FONTANELLE Látja az arcom, de nem hallja,
hogymevetek!

BODICE Képzeld! Mintha egy néma viharba
bámulna.

FONTANELLE Most pedig a szemét.

BODICE Nem... azt hiszem, azt nem kell.

(A. katonához) Vidd ki egy talicskán, és engedd
szabadon. Hadd tudják meg az emberek, hogy
mi vár arra, aki segíteni próbál az apámnak.

(Fontanelle-hez) Még hogy a tüdejére üljek!

Te vén keselyű! Menj, és csapkodj a csatatéren!

FONTANELLE Ne csúfolj! Olyan buta vagy.
Semmit se értesz.

BODICE Azt hiszem, nem is szeretnék megérte-
ni. *(Elveszi a kötését Fontanelle-től)* Hagy-
tad, hogy lefusson a kötéselem! *(Készül elmenni)* Gye-
rünk, megnyertük a háborút, de nem lophatjuk
a napot, nincs még vége. Tudnom kell, mire ké-
szül a férjem.

*Bodice és Fontanelle kimegy. A. katona neki-
lát, hogy kivigye Warringtont*

A. KATONA Vége. Mint az eleven vagdalt hús.
Ne hibáztass, csak a kötelességemet teljesítettem.
Ha holnap megint harcba hívnak, lehet, hogy a
végén még irigyelnék is. Na gyerünk. Él-
ni fogsz, ha akarsz.

Kimennek

ÖTÖDIK JELENET

Erdő.

*Az üres színpadon nagy, üres tányér és korsó. Távo-
labbb darabka kenyér. Lear és az öreg tanácsnok
jön be. Rongyosak, fáradtak, piszkosak és rémültek*

TANÁCSNOK Ismerem az embereket, uram. A lányaid nem rosszak. Add magad a kezükbe. Bizalmad meghatja őket.

LEAR Soha. *(Megáll)* Egy korsó és egy tányér. Üres!

TANÁCSNOK De legalább még élnek erre felé emberek! Azt hittem már, ez itt a világ vége. Várj, uram, körülnézek.

LEAR Ne, ne hagyj itt!

TANÁCSNOK Talán van itt egy falu, és sikerül élelmet szerezni. Vigyázok, uram. Ül le, és pihenj!

Az öreg tanácsnok kimegy. Lear megtalálja a kenyeret a földön

LEAR Kenyér! Ettek, azután eldobták, és elfuttattak. *(Megegy)* Nincs több. *(Lear leül. Nagyon fáradt. Warrington jön be hátulról. Meg van nyomorítva, és az arca olyan, mintha rosszul sikerült plasztikai műtétet végeztek volna rajta. A kezében ügyetlenül egy kést tart. Már észrevette Leart, és kúszva közeledik feléje hátulról)* Lányaim vették ki számból a kenyeret. Az én könnyeimmel őrlik a magot, meg éhező gyermekek sírásával – és ők eszik meg. Asztalukon az éj fekete terítő, csillagok a morzsák, én meg egy éhes kutya vagyok, a földön ülök és vonítok. Kítatom a számat, s egy régi pénzdarabot tesznek a nyelvemre. Lezárják koporsóm fedelét, s rám parancsolnak, hogy haljak meg. Szivárog a vérem, és ők ujjukat belemártva írnak. Öreg vagyok, gyenge már, hogy kimásszak ebből a sírból. *(Warrington észreveszi, hogy valaki jön, és kimegy. Lear kitekintve)* A lányaim embere? *(A sírásó fiú jön be. Kenyeret és vizet hoz)* Nem, nincsen rajta vér. Ki vagy?

FIÚ Itt lakom a közelben.

LEAR Kenyér?

FIÚ Igen.

LEAR Meg van mérgezve?

FIÚ Nincs.

LEAR Akkor nem a lányaim küldték. Ők nem mulasztának el egyetlen alkalmat sem, hogy megmérgezzék a jó kenyeret. Kinek hoztad?

FIÚ Kóborol errefelé egy ember. Elvadult. Azt mondják, a háborúban sebesült meg.

LEAR Éhes vagyok. Tudom, nem visz rá a lélek, hogy eladd, a háborúban mindig kevés van belőle. Azért adhatnál egy kicsit. Tudok fizetni. *(Körbenéz)* A barátomnál van a pénzem.

FIÚ Fogd. Nem sok. *(Lear eszik)* Messziről jöttél?

LEAR Nem.

FIÚ Hová mész?

LEAR Nem tudom, amíg oda nem érek.

FIÚ A barátod volt az az ember a bottal? Itthagytott téged, és egy lovat kért, hogy a városba menjen.

LEAR Az áruló! Adj neki rossz lovat, hadd törje ki a nyakát!

FIÚ Nem hagyhatlak itt egyedül. Azt hiszem, jobb lenne, ha éjszakára hozzám jönnél. Azután majd eldöntöd, hogy mit csinálj.

LEAR Hozzád? Vannak lányaid?

FIÚ Nincsenek.

LEAR Akkor megyek. Nincsenek lányok! Akkor ott az eső sem lehet nedves, a szél se hideg, s a gödrök maguk intenek, ha beléjük akarsz botlani.

A fiú kivezeti Leart

HATODIK JELENET

A sírásó fiú háza.

Hátul a színpadon faház. Néhány lépcső vezet fel az elülső ajtóhoz. Kút. Egy pad, rajta ágynemű.

Lear és a fiú a földön ülnek

FIÚ Az apám volt a falu sírásója. Gyerekkoromban szívesen segítettem neki, és megtanított a munkára. Nem akarta, hogy temetőben ássák el – senki sem szeretné, ha oda temetnék, ahol dolgozott. *(A fiú felesége jön ki a házból három tányér levessel. A tányérokat szétosztja, és leül a fiú mellé. Mindhárman esznek)* Úgyhogy amikor meghalt, ráakadtam erre a helyre, és elkezdtem ásni a sírját. És a gödörből forrás fakadt. Gondoltam, van itt víz meg egy kis föld, miért ássak én sírokat egész életemben. Azóta itt élek, és felépítettem ezt a tanyát. *(A tányérra mutat)* Finom.

LEAR *(Eszik. Magában beszél. A fiú felesége rábámul)* A kisegér kijön a lyukából, és bámul. Az óriás meg akarja enni a sárkányt, de a sárkány megkaparintotta a kést.

FIÚ A feleségem disznókat tart. Van két hold földem, meg vadászatok is. Errefelé senki se tiltja. Kérsz még? *(Lear megrázza a fejét. A feleség beviszi a tányérokat)* Most, hogy meleg az éjszakák, kint alszunk. Ha akarsz, te aludhatsz bent.

LEAR Nem tudok egyedül aludni, mióta elvesztettem a seregemet.

FIÚ Akkor majd itt kint. *(A kútra mutat)* A nyáron kiszáradt. Újra le kellett ásnom. De most már rendben van, leástam egészen a forrásig.

LEAR *(magában)* A lányaim egyszer kikergettek

egy kutyát az óljából, mert megszerette a vacskát.

FIÚ A disznók ingyenbe vannak. Hagyom, hadd turkáljanak egész nap, éjszakára meg bezárom őket. Híznak maguktól is, nekem meg csak le kell vágnom őket. Akarsz sétálni? Megmutatom, hol vannak. Azután le kell feküdnünk. Reggelente korán kelek. *(Felállnak. Beszól a házba)* Mindjárt jövünk. Tudod, hol a póttakaró? *(Learhez)* Fogd a karom.

LEAR Nem. Ismertem egyszer egy embert, aki egy hídon állva az árba fült.

Lear és a fiú kimegy. Egy pillanattal később bejön Warrington, a kés a kezében. Eddig Leart figyelte, és most utánabámul. Mozgást észlel az ajtó mögött, s elbújik. A házból kijön a feleség egy takaróval. Csendben sír, kitaratóan és egyenletesen, mintegy megszokásból. Észreveszi Warringtont

FELESÉG Menj el! *(Hozzávágja a takarót)* Koldusok, ingyenélők, mocskos vénemberek!

Körülnéz, hogy valamit hozzávágjon. Hangosan sírva beszalad a házba. Warrington rémülten néz körbe. Lemászik a kútba. A feleség kijön egy levesestányérral, hogy hozzávágja. Nem látja Warringtont. Leül, és hangosan, keserűen sír.

A fiú rohan be

FIÚ Mi van? Jól vagy?

FELESÉG *(sírva)* Itt volt a vadembered!

FIÚ Mit csinált? Jól vagy?

Lear besétál

LEAR Nincs itt senki.

FELESÉG *(sírva)* Persze hogy nincs. Elfutott.

FIÚ Ne sírj!

FELESÉG *(sírva)* Jól van.

FIÚ Csak az ételéért jött. Majd reggel felmegyek,

és megetetem. Na gyere, feküdj le. Reszketsz. *(Leteríti a takarót és a párnát. A feleséghez)* Hadd takarjalak be. *(A feleség lefekszik. Halkabban sír)* Mindjárt jobb. *(Lear-hez)* Ez azért van, mert várandós.

LEAR Szegény asszony.

FIÚ *(Leart a színpad másik oldalára vezeti)* Jobban tennénk, ha mi is lefeküdnénk, hogy ne zavarjuk. Itt elalhatsz. *(Takarót és párnát teríti le)* Jól fogod itt érezni magad. Jó éjt.

A fiú visszamegy a feleségéhez, és lefekszik melléje. Lear a takaróján ül

LEAR *(magában)* Éjjel van. Lányaim kiürítik a börtöneiket, s emberhússal etetik a halottakat. A farkas rémülten iszkol, patkányokkal bújik. Hopp, herceg! Hopp, pártütő! Pitizetek az emberhúsért! Ha a halottak jóllaktak, mehetnek vissza a vermeikbe aludni. *(Lefekszik félszeg tartásban, és alszik)*

FELESÉG *(sírva)* Ölelj át! Csinálj valamit, hogy ne sírjak.

FIÚ *(megfogja)* Ne izgasd magad. Kifáradtál.

FELESÉG Ne mondd ezt! Nem igaz!

FIÚ Jó, nem mondom.

FELESÉG De nem hiszel nekem.

FIÚ De.

FELESÉG Nem hiszel, látom rajtad. Miért nem tehetlek boldoggá?

FIÚ Boldog vagyok.

FELESÉG Nem vagy az. Tudom, hogy nem. Boldoggá tettél – az apám azt mondta, hogy boldogtalan leszek itt, de te boldoggá tettél. Miért nem tudlak én is boldoggá tenni téged? Azt az embert is idehóztad. Az első, aki az utadba került. Miért? Félek, hogy valami történni fog.

FIÚ Baj, hogy itt van?

FELESÉG Persze hogy baj! És csavargó!

FIÚ Majd megmosakszik.

FELESÉG Látod! Nem érted! Ki ez az ember?

FIÚ Nem tudom. Azt mondja, tiszt volt valamikor, de nem igaz. Ugyan ki engedelmeskedne neki?

FELESÉG És magában beszél. Félek tőle!

FIÚ Csak a megszokás teszi. Egyedül van. Majd kijössz vele, gondoltam, jó volna valaki, aki segít. Ellátná a disznókat.

FELESÉG Tudtam! Itt marasztalod!

FIÚ Mi mást tehetnék? Magatehetetlen. Egy szegény öregember – hogyan dobhatnám ki? Ki törődne vele? Nem kergethetem el.

FELESÉG Bolond vagy! Bárki idejöhet, aki akar? Nincsen benned semmi felelősségérzet?

FIÚ Felelősség!

LEAR Amikor tisztelgett, vért láttam a kezén...

FELESÉG Figyelj csak!

LEAR ...Reggel elaludtam, mert minden madár halott volt...

FELESÉG Most elhallgatott.

FIÚ Aludjunk. Kérlek. A gyerek érdekében.

Csend. Mind alszanak. Warrington kijön a kútból. Még mindig nála a kés. Odamegy a fiúhoz és a feleségéhez, rájuk mered, megnézi, hogy kicsodák. Learhez megy és megáll. Bámul. Learre veti magát, üvölt, és megsebesíti a késsel. Lear felugrik

LEAR (még álmodik) A lányaim! Segítség! Őrség! (Megragadja Warringtont, és az arcába bámul) Mi ez?... Nem! Nem! (A fiú Learhez rohan, s Warrington kifut) Szellem!

FIÚ Eltűnt! Rohant!

FELESÉG A vadember! Láttam!

FIÚ Fényt! (A feleség befut a házba) Vérzik. Vízet! Vásznot! (Learhez) A karod. Megsérült.

LEAR Halott! Láttam az arcát! Mint a kő! Meg fogok halni!

A feleség kijön egy lámpással

FIÚ Vízet!

FELESÉG Hozd be! Kint nem biztonságos.

FIÚ *(besegíti Leart a házba)* Jó. Hozd a takarót.

Gyorsan. Vérzik.

LEAR Meghalok. Szellemet láttam. Meg fogok halni. Ezért jött vissza. Meghalok.

FIÚ Lépcső.

A fiú beviszi Leart a házba. A feleség felszedi a takarót, és bemegy utánuk

HETEDIK JELENET

Ugyanott.

Másnap délután. Senki sincs a színpadon. A fiú jön be. Leveszi a kalapját, és a ház oldalára akasztja. A másik oldalról a felesége jön be. Kezében bot és egy üres moslékosvödör

FELESÉG Alszik még?

FIÚ Nem tudom. Épp most jöttem vissza.

FELESÉG Nem kérdezted a múlt éjjelről?

FIÚ Még nem. *(Megcsókolja)* Jobban vagy?

FELESÉG Igen. *(A ház oldalához viszi a botot és a vödört)* Piszkos a kút. Láttam reggel, amikor megmosakodtam.

FIÚ Te jóisten! Később majd lemegyek. *(Bejön az ács. Magas, sötét férfi, egy fadobozt hoz)* Köszöntlek.

ÁCS Adjon isten.

FIÚ Hogy vagy?

ÁCS Jól. Sok a munka.

FIÚ *(a dobozra mutat)* Az mi?

ÁCS Csináltam valamit.

FIÚ Korán van még, de bezárom a disznókat.

(Kimegy)

FELESÉG Mi az?

ÁCS Bölcső. *(Átadja neki)*

FELESÉG Ó!

ÁCS Nem baj, ugye? *(A férj felé bök a fejével)*

FELESÉG Csodaszép! *(Az ács ül, és a feleséget nézi. Rövid szünet)* Idehozott valakit. Egy vén-

embert. Nem láttad a faluban?

ÁCS Nem. Kicsoda? Majd megpróbálom kideríteni.

FELESÉG Csak idehozta, hogy vigyázzon a disznókra. De miért? Olyan butaság, olyan butaság...

ÁCS *(újabb rövid szünet után)* Segítsek valamit?

FELESÉG Az ajtóra ráférne egy kis javítás, de majd ő megcsinálja.

ÁCS Nem. A szerszámaimat a szekéren hagytam, lent az úton. Rendbe hozom.

FIÚ *(kintről)* Ijuu! Juuuuuu! Ijuu! *(Két-három malac visít)*

Lear kijön a házból

LEAR *(zavartan)* Egész nap aludtam. Este van.

(Meglátja az ácsot) Ki ez?

FELESÉG Falubéli.

LEAR Ó! *(Leül a bölcsőre)*

ÁCS } Ne arra!

FELESÉG } Összetöröd!

LEAR *(feláll)* Hol a férjed?

FELESÉG Mindjárt itt lesz. Gondolom, elmész azok után, ami az éjjel történt.

LEAR *(megzavarodottan)* Nem tudom. Azt álmodtam...

Bejön a fiú

FIÚ Hogy vagy? Mintha hallottam volna, hogy felkeltél. Hadd nézzem a karod.

FELESÉG John hozta.

FIÚ *(a bölcsőre néz)* Ügyes munka. A gyerekek.
Köszönöm. *(Az ács feláll)* Ne menj még.
ÁCS Szólt a feleséged, hogy csináljam meg az ajtót.

Az ács kimegy. A fiú Lear sebét nézi
FELESEG *(felemeli a bölcsőt)* Nem mély.
FIÚ Meg kell mosni.

A feleség bemegy a házba a bölcsővel
LEAR Ki volt ez?

FIÚ A falu ácsa. Koporsókat meg bölcsőket készített, és megjavította széket meg mindent. Nagyon ügyes. Ne törődj vele, mindig errefelé kószál. Szerelmes a feleségembe.

LEAR Múlt éjjel szellemet láttam.

FIÚ *(vidáman)* Az apám azt mondta, nincsenek, s ő csak tudta! A vadember volt az.

LEAR Értem, értem... akkor mindent csak álmodtam. *(Rövid szünet)* Itt kellett volna töltenem az életemet.

FIÚ *(a vágást nézve)* Sajnálom, hogy ez történt.

LEAR *(még mindig zavarodottan és nyugtalanul)*
Vágtak már meg engem. Már majdnem begyógyult. Amikor idejöttem, még rosszabbul voltam. Jól gondoskodtál rólam. Ebben a csendben egész nap úgy aludtam, mint egy gyerek. Nem is emlékszem, mikor aludtam így utoljára...
Megint rendbe jövök. Itt minden olyan egyszerű és könnyű. *(Dühös lesz)* De hova menjek most, hogy élek majd, és mi lesz velem?

FIÚ Maradj itt. Őrizheted a disznóimat. Bért nem tudok adni, de kapsz kosztot, kvártélyt.

LEAR Nem. Csak bajt hoznék rád. Nem, nem. El kell mennem.

FIÚ Figyelj csak, hány embered volt?

LEAR Volt egypár.

FIÚ Ilyen messzire úgysem üldöznek egy öregem-

bert, aki legföljebb egy-két embernek parancsolt.
Maradj csak nyugodtan.

LEAR Új életem lehetne itt. Elfelejthetnék mindent, ami rémiszt – az elpocsékolta éveimet, ellenségeimet, haragomat, hibáimat. Túlságosan bíztam, engedékeny voltam! Gyötör a sok késő bánat – mindent el kell felejtennem, el kell vetnem. Igen, hadd éljek itt, és hadd dolgozzam nálad.

FIÚ JÓ. Ha beilleszkedtél, igazi segítség leszel majd. Több földet tudok majd megművelni. A katonákkal ne törődj. Olyan buzgón keresik a királyt, hogy rád már nem jut idejük. Tudtad, hogy ledöntik a falat?

LEAR A falat?

FIÚ Fel, le, fel, le. A király bolond volt. Ebből a faluból is mindenkit elhurcoltatott. De én elbújtam. Egész életükben a két kezükkel robotoltak, de amikor a falon kezdtek el dolgozni, egy hétig vérzett a kezük.

LEAR Nem.

FIÚ Vagy a munkába halt bele az ember, vagy lelőtték, mert nem dolgozott. Járvány is volt...

LEAR Próbálták megfékezni.

FIÚ ...„Falhalál”. A lábuk megdagadt a sártól. Még álmában is érezte az ember a szagát! Mint a sírban. Csak jönne ide – visszatérnék a régi munkámhoz, megásnám a sírját! Éjjelente kibontottuk a falát, ha errefelé dolgoztak. *(Sóhajt)* Beszéljünk másról. *(Lear nem figyel rá)* A feleségem majd megnyugszik. Kezdetben rideg lesz egy kicsit, de hamarosan örülni fog, hogy segítesz nekünk... Azt mondják, hogy rossz a házasságunk. Tudom, az apja nem akarta, hogy hozzám jöjjön. Sose látogatott meg bennünket. Pedig hívtam. Nem jó ez, rosszul érzi így magát az ember. Pap, és mindent ő tanított

neki. A feleségem nagyon okos, de nem tudja megérteni, ahogyan én élek. Megvan a házam, a tanyám, a feleségem – s minden éjjel mondom neki, hogy szeretem. Hogyan lehetnék boldogtalan? Fél, hogy minden megváltozik, s szeretné, ha kerítés venne körül bennünket, és mindenkit kizárhatnánk a közelünkből.

A feleség kijön a házból, hosszú kötelet hoz.

A színpad hátuljában kihúzza szárítókötélnek.

Rövid szünet

LEAR Emlékszem néhány részletre az álmomból. Volt egy király, és volt a kertjében egy szökőkút. Olyan nagy, akár a tenger. Egy éjjel a szökőkút vonítani kezdett, s reggel a király megnézte. Vörös volt. A szolgák kiürítették, s a tenger alatt találtak egy sivatagot. A király lenézett a homokba, s ott volt egy sisak és egy kard. *(A feleség bemegy a házba)* Így hát a király...

FIÚ Ismerem. Egy bohóc mesélte nekünk a vásárban.

Lear rábámul. A feleség egy kosár ruhát hoz ki a házból

FELESÉG Kellene még víz, de piszkos.

FIÚ *(feláll)* Lemegek.

A feleség levesz a falról néhány csíptetőt, és a lepedőket kezdi teregetni. A fiú lemászik a kútba, és eltűnik szem elől

LEAR *(a feleséghez)* Majd én. Nem szabad sokat dolgoznod.

A feleség nem válaszol, de Lear segít neki. Úgy akasztják fel a lepedőket, hogy az aljuk éppen hogy nem söpri a földet

FELESÉG *(csíptetve)* Ki az a vadember? Múlt éjjel felismerted.

LEAR *(feltartva egy lepedőt)* Nem. Álmodtam.

FELESÉG *(átveszi a lepedőt)* Mikor mész?

LEAR (*Csíptetőket vesz fel*) A férjed megkért, hogy dolgozzak neki.

FELESÉG (*ruhát csíptet*) Nem maradsz itt. Nem kellesz.

LEAR (*csíptetőket nyújt át*) Szüksége van rám. Így mondta.

FELESÉG (*átveszi a csíptetőket*) Nem tűrök meg itt koszos, vén csavargókat. Terhes vagyok. Nem szabad felizgatnom magam.

LEAR (*megigazít egy lepedőt. Dühös lesz*) Nem egyenesen akasztod fel őket.

FELESÉG (*ruhát csíptet*) Könnyen rávehetném, hogy küldjön el.

LEAR Most mindjárt.

FELESÉG (*ruhát csíptet*) De nem szívesen teném. Nem vitatkozom, és nem kiabálok többet, nagyon felizgatja. Menj el, kérlek – és ne mondd meg neki, hogy én szóltam.

LEAR (*feltartva egy lepedőt*) Hová mehetnék?

FELESÉG (*átveszi a lepedőt*) Bárhová. Szabad vagy. Tiéd az egész világ.

LEAR Ő kért meg, hogy maradjak. Nem, nem megyek! (*Átmegy a kúthoz*) Azt mondta, hogy maradhatok. Nem szegi meg a szavát. Öreg vagyok ahhoz, hogy magamról gondoskodjam. Nem élhetek árkokban meg pajtámban, nem koldulhatok hulladékot, s nem szegődhetek el parasztokhoz! Nem, nem engedelmeskedem mindenkinek! Téged a lányaim küldtek! *Te* menj el! *Te* teszed tönkre ezt a helyet. Nekünk kell megszabadulnunk tőled! (*Hirtelen megáll, és a vödörre bámul*)

FELESÉG Mi az?

LEAR Vér.

FELESÉG Micsoda?

LEAR Vér. Vér van a vízben. Már korábban láttam. (*Leszól a kútba*) Mit csinálsz? Hol vagy?

FIÚ (*lentről*) Mi van?

FELESÉG Ide bújt el! (*Leszól a kútba*) Múlt éjjel oda bújt le... (*Learhez*) ...azután feljött, meg akart ölni, és elmenekült!

LEAR (*félve*) Nem. Túl sok vér van itt... Vissza-jött, és most ott van lent.

Csend. Bejön egy őrmester és három katona (D., E. és F.). Mindegyiknél puska van

D. KATONA Ne fuss el. Nem szeretem eltörni a nők lábát.

ŐRMESTER Kutassatok át mindent. (*D. és E. katona bemegy*) Na, ki mászkál még errefelé?

LEAR Senki. Engem kerestek. Mehetünk. (*Elindul. F. katona megállítja*) Nem, nem! Mennünk kell.

F. KATONA Van még itt valaki? A te korodban nem volna szabad már ennyit hazudni.

ŐRMESTER (*a feleséghez*) Ki vele, csöppség, biztos volt valaki, aki felcsinált.

F. KATONA Biztos, hogy nem ez.

D. katona kijön a házból

D. KATONA Ennek csak sárgarépával menne.

F. KATONA Az ám, a vén nyavalyásnak.

FELESÉG Menjetek el.

D. KATONA (*az őrmesterhez*) Üres.

FELESÉG Elment.

ŐRMESTER Ki hagyna itt egy ilyen szép kis pipit?

E. katona bejön a ház mögül

E. KATONA Hátral disznók vannak.

LEAR Én őrizem őket.

ŐRMESTER Tudjuk, hogy van itt egy fiatal fickó.

LEAR Senki más nincs itt. Vigyetek el engem.

FIÚ (*lentről*) Itt van! Megvan!

A katonák bámulnak. Mind értetlenek

LEAR Mehetünk. A lány nem tudta, hogy ki vagyok. Jelenteni fogom, hogy...

F. katona Lear szájára teszi a kezét. Csend

FIÚ (*lentről*) Kitört a nyaka.

D. katona a kútra mutat

ÖRMESTER (*megfenyegeti Lear a puskájával*)

Mondj neki valamit.

LEAR (*le a kútba*) Igen.

FIÚ (*lentről*) Meghalt. Felhozom. Húzd a köte-

let. (*Az őrmester húzza a kötelet. A katonák el-*

viszik a feleséget, s a lepedők mögött elbújnak

vele. A fiú lentről, de már feljebből) Lassan.

(*Lear a színpad hátuljába megy, és leül a lép-*

csőre vagy a padra, és figyel. Az őrmester a le-

pedők mögé megy. A fiú kijön a kútból. Warring-

tont cipelve. Warrington csuromvíz) Leesett. Biz-

tosan egyből meghalt. Istenem!... Lélegzik.

Buborékok vannak a száján! Nézd! Segíts! (*Le-*

teszi Warringtont. Egy tócsa keletkezik körülötte.

A fiú Learre néz. Megáll. Hirtelen megrémül és

kiabál) Cordelia! (*Az őrmester és E. és F. ka-*

tona előjön a lepedők mögül) Cordelia!

E. katona lelövi a fiút. Hátrafelé tántorog a

lepedők felé. A feje lehorgad. Megragad egy

lepedőt, és lehúzza a kötélről. Cordelia mögötte

áll. Az ő feje is lehorgad, és kezével eltakarja

az arcát. D. katona megerőszkolni készül.

A fiú lassan elfordul, s közben a lepedő körbe-

csavarodik rajta. Egy pillanatig csendben áll,

közben a fehér lepedő rácsavarodik. Csak a

fejét látni. Rémulten hajol hátra, szeme és

szája nyitva. Mereven áll. Hirtelen nagy vörös

foltt árad szét a lepedőn

ÖRMESTER Öljétek le a disznókat.

E. katona elrohan

F. KATONA (*lepillant Warringtonra*) Úristen, ezt

nézzétek!

ÖRMESTER (*D. katonához*) Vidd be.

LEAR Terhes.

D. KATONA Legalább a gyerek majd játszhat a végével.

F. KATONA (*Puskája végével Warrington szájára bök*) Nézzétek, buborékokat fúj.

Kintről visítás hallatszik, amint leöldösik a disznókat. D. katona beviszi a feleséget a házba.

A fiú holtan rogy össze

ÖRMESTER Dobjuk oda le.

Az őrmester és F. katona ledobják Warringtont a kútba

F. KATONA Van itt még egy.

ÖRMESTER Rajta. (*Bedobják a fiút is a kútba. Learre mutat*) Ezt vidd le a szekérhez.

F. KATONA Na persze, mindig a feleséke az élvezet. Nekem meg csak a papa jut.

Kint megszűnik a malacvisítás

LEAR (*feláll*) Ó, gyújtsátok fel a házat! Meggyilkoltátok a férjet, lemészároltátok az állatokat, megmérgeztétek a kutat, megerőszakoltátok az anyát, megöltétek a gyereket – fel kell gyújtanoatok a házat! Katonák vagytok, tegyétek a kötelességeket. Így kívánják a lányaim. Gyújtsátok fel a házat! Gyújtsátok fel! Gyújtsátok fel!

F. KATONA Pofa be, mozgás!

F. katona kiviszi Leart. E. katona bejön a házmögül

LEAR (*miközben kimegy*) Gyújtsátok fel! Gyújtsátok fel!

E. katona arcán, nyakán, kezén, ruháján és csizmáján vér van. A házból Cordelia magas, szaggatott zihálása hallatszik

E. KATONA (*elégedetten mormol*) Majd még én is elkapom, a disznóvért se bánom. Legalább lesz mit megírni haza, a mamának. (*Az ács jön be. Hozza a szerszámosládáját. Kivesz egy hidegvágót. E. katona meglátja az ácsot*) Igen?

*(Egy pillanattal később a ház felé kiált) Őrmes-
ter!*

Az ács a hidegvágóval egy ütéssel megöli

ÁCS *(a ház felé megy) Vagytok még?*

*Az ács felveszi D. katona puskáját, és bemegy
a házba. Rövid szünet. Három puskalövés hal-
latszik a házból. Csend*

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Bírósági tárgyalóterem.

Belép North és Cornwall, csendben beszélgetnek, miközben a bíróság összegyűlik. Jelen van egy bíró, egy bírósági teremszolga, egy írnok és más tisztviselők

CORNWALL Feleségeink el fogják ítélni, az élet követelik.

NORTH Igen.

CORNWALL Nem kellene őket nagyon szabadjára engedni.

NORTH Bodice jó asszony. De túlságosan sokáig kellett egyedül bajlódnia. Talán most már nem is tud senkiben sem megbízni.

CORNWALL Ez mindkettőjükre áll. Biztonságos börtönbe dugjuk Leart. Nélkülünk a halál fia.

Bejön Bodice és Fontanelle. A bíró hozzájuk lép

BODICE Átnézte az utasításait?

BÍRÓ Igenis, asszonyom.

BODICE Ez politikai tárgyalás: a politika az igazság magasabb formája. Az öreg király bolond, és veszélyes dolog lenne életben hagyni. A családi érzelmek nem homályosíthatják el ítéletünket. Intézkedtem, hogy azokat az embereket hívjuk be, akik a legjobban felizgatják.

FONTANELLE Tanú vagyok.

BODICE Hadd fecsegjen, s hadd ítélje el magát.

Noszogassátok, ha ez segít – de ne túlságosan nyíltan.

BÍRÓ Értem, asszonyom.
A bíró elfoglalja a helyét. Az örök behozzák Lear

BODICE (*Fontanelle-nek*) Leromlott. A börtön-
őrt felveszem a Becsületlistára.

BÍRÓ Te vagy a volt király?

LEAR Tudod, ki vagyok. Én neveztelek ki.

BÍRÓ És ezek a hölgyek a lányaid.

LEAR Nem.

BÍRÓ Ők a lányaid.

LEAR Nem.

BÍRÓ Nem ismered fel őket?

LEAR Sohasem láttam őket.

BÍRÓ Ül le. (*Lear leül*) A volt király azt mondja,
hogy a lányai...

LEAR Ők nem a lányaim!
*Bodice előretolja Fontanelle-t. Fontanelle oda-
megy a tanúk padjához*

FONTANELLE Az igazat fogom mondani.

BÍRÓ Asszonyom, próbáld meg emlékeztetni sze-
mélyedre a volt királyt.

FONTANELLE Apa, egyszer egy csatatéren talál-
tál egy fehér lovat. Nekem adtad, és a jégen lá-
bát törte. Egy fához kötötték és lelőtték. Sze-
gény kicsi Fontanelle sírt.

LEAR Szegény ló.

FONTANELLE Egy másik alkalommal megkér-
deztem, hogy milyen magas lesz a fal. A fejed
fölé emeltél, és azt mondtad, hogy addig építik,
amíg már nem tudok átlátni fölötte.

LEAR Mindig pontos voltam. Vigyetek vissza a
börtönömbé. Ott szabadabbak vagyunk.
*Fontanelle vállat von, és visszamegy Bodice
mellé. Bodice rámosolyog. Egy öreg tengerész
vezetnek a pulthoz*

ÖREG TENGERÉSZ Az igazat fogom mondani. Nem látok. Tengerész voltam, de a tenger vakított meg. Látok egy kicsit, de homályosan. Én taníttottalak meg vitorlázni. Nem változott meg a hangod. Visszajöttél, amikor király lettél, s megmutattad nekem a lányaidat. Akkoriban még láttam. Ezek a te lányaid, uram.

LEAR Törődnek veled?

ÖREG TENGERÉSZ Hét éve vagyok vak, uram. Azt mondják, tiszta a szemem, de nem lát.

LEAR Jól gondoskodnak rólad, uram?

ÖREG TENGERÉSZ Igen, uram. Van egy derék lányom.

LEAR Menj haza, és tartsd szemmel. A nők gyorsabban változnak, mint tengeren a szél.

Az öreg tengerészt elvezetik. Az öreg tanácsnok lép a tanúk pultjához

TANÁCSNOK Az igazat mondom. (*Kiveszi a jegyzetkönyvét*) Uram, ismersz.

LEAR Méghozzá alaposan.

TANÁCSNOK (*a jegyzetkönyvébe pillant*) Segítettem neked menekülni a...

LEAR Utánam futottál, hogy megmenekülj.

TANÁCSNOK Ne mondd azt, hogy...

LEAR S mikor láttad, hogy végem, akkor visszafutottál ide.

TANÁCSNOK Azt tettem, amit a lelkiismeret követelt...

LEAR Az érdek!

TANÁCSNOK Uram, mikor láttam, hogy...

LEAR ...elfognak...

TANÁCSNOK ...hogy elméd megzavarodott...

LEAR ..akkor elárultál. Az öregemberek között sincs becsület? Megrontottak a gyerekeid!

BODICE Adjátok oda neki a tükrömet. (*Félre a bíróhoz*) Az örültek félnek maguktól.

A teremszolga odalép hozzá, de Bodice elmegy mellette, és a tükröt odaviszi Learhez

LEAR Milyen csúnya ez a hang! Ez nem a lányom hangja. Olyan, mint a láncsörgés a börtönfalon. *(Bodice a kezébe teszi a tükröt, és visszamegy a székéhez)* És úgy jár, mint a zsákban kalimpáló macska. *(Lear egy pillanatra a tükörbe pillant)* Nem, ez nem a király.

BÍRÓ Előbb esküdj meg.

LEAR Nincs jogod ott ülni.

BÍRÓ Esküdj meg!

LEAR Kineveztelek, mert megvesztegethető voltál.

BÍRÓ Esküdj meg!

LEAR A király mindig eskü alatt van. *(Lebámul a tükörbe)* Nem, ez nem a király... Ez egy kis rácsos ketrec, benne egy állat. *(Figyelmesebben néz)* Nem, ez nem a király! *(Hirtelen hevesen gesztikulál. A teremszolga elveszi tőle a tükröt)* Ki zárta ezt az állatot abba a ketrecbe? Engedjétek szabadon! Láttátok az arcát a rácsok mögött? Szegény állatnak vérzik a feje, és könny csorog az arcán. Ki tette ezt vele? Madár ez vagy ló? A porban fekszik szárnyaszegetten. Ki szegte szárnyát? Ki vágta le a kezét, hogy ne rázhassa a rácsokat? Az orrát az üveghez nyomja. Ki zárta be az üvegketrecbe? Ó, istenem, nincs könyörület ezen a világon. Hagyjátok, hogy lenyalja a vért az oldaláról a ketrec sarkában, ahol kínzói elől sehová sem bújhat. Se árnyék, se lyuk. Engedjétek ki ezt az állatot a ketrecéből! *(Fogja a tükröt, és körbemutatja)* Nézzétek! Nézzétek! Könyörüljétek! Nézzétek a karmait, ahogyan ki akarja nyitni a ketrecet! Törődött testét a földön vonszolja. Kegyetlenek vagytok! Kegyetlenek! Nézzétek, hogy fekszik a sarokban! Rémült, össze van kaszabolva, reszket,

és az oldalából szivárgó vért nyalja. (*A terem-
szolga megint elveszi a tükröt Leartól!*) Nem, nem!
Hová viszik? Ne vigyék el tőlem! Mit tesznek
vele? Ó, istenem, adjátok ide! Hadd tartsam,
hadd simogassam, hadd töröljem le a vérét!
(*Bodice elveszi a tükröt a teremszolgától!*) Ne!
BODICE Mindennap meg fog tisztítani, és vigyá-
zok, nehogy megrepedjen.
LEAR Akkor öld meg! Öld meg! Öld meg! Ne
engedjétek, hogy kínozza! Nem élhetek ilyen
szenvedéssel a világban.
BÍRÓ Figyeljétek: a király megőrült.
LEAR Meggyilkolták a lányaimat, és ezek a ször-
nyetegek foglalták el a helyüket! Hallom, hogy
sírnak az áldozataik! Hol az igazság?
BODICE Igen! Ezt az állatot bezártam a ketre-
cébe, és nem engedem ki!
FONTANELLE (*nevet, és a széken fel-le ugrál!*)
Nézzétek a könnyeit!
LEAR Kegyetlenség! Kegyetlenség! Nézzétek, ho-
vá húzták fel a hajánál fogva!
BODICE (*az írnokhöz*) Jegyezz fel mindent.
ÍRNOK Asszonyom.
BÍRÓ A bíróság az ülést elnapolja.
Leart gyorsan elviszik, és a bíróság kivonul
LEAR (*menet közben*) Vér van a lépcsőn, ahol a
rabok jönnek!
A bíró odamegy Bodice-hoz és Fontanelle-hez
BÍRÓ Asszonyom, jobban ment, mint vártam.
BODICE Úgy ment, ahogy terveztem. Halálos
ítéletnek kell lenni, de még nem dőlt el minden.
Jó nap volt.
*A bíró meghajol és elmegy. Bodice és Fonta-
nelle egyedül marad*
FONTANELLE Jó nap volt, amíg a férjed közbe
nem avatkozott.

BODICE Meg a tiéd! Fogd rövidebb pórázra! Észre kell téríteni őket. A férfiak mindig makacsok, ez az ő érettségük. Rossz híreim vannak. Kémeim minden faluban lázítókat és zúgolódókat találtak. Súlyos harc lesz: polgárháború.

FONTANELLE Jó! Ha így állunk, akkor nincs kímélet. Bele a közepébe! Tudtad, hogy egy nő vezeti ezt a csürhét? Cordeliának hívják.

BODICE (*félre*) Igen, a nővéremnek is megvannak a maga kémei. Fejébe szállt a hatalom. Be kell törni ezt a fejet. Történetesen azonban kémeit én fizetem, úgyhogy sohasem tudhat nálam többet. De mostantól kezdve még kevésbé bízom benne. Ha minden jól megy, napjai meg vannak számolva. (*Fontanelle-hez*) Nos, inkább menjünk, és nézzük meg férjeinket. Fel kell készülni a hadjáratra.

FONTANELLE Azt pedig nem hagyhatjuk rájuk!

BODICE És a hadsereget is meg kell tisztítani. A győzelem árt a katonának, rontja a közszellemet.

Együtt kimennek

MÁSODIK JELENET

Lear cellája.

Kopár, üres. Egy kőpad szolgál ülésre. G. és H. katona behozza Leart. H. katona egy göngyöleg zsákot dob a padlóra, G. katona az ajtóban áll. Learról nem vesznek tudomást

G. KATONA Nem rossz munka ez, ha nem számítjuk a bűzt.

H. KATONA Majd elmúlik.

G. KATONA No, a többiekkel együtt minket is kiküldenek a frontra.

H. KATONA Itt pipáld ki a fickót.

G. katona megjelöli a listát, és a két katona kimegy

LEAR Felejtennem kell! Felejtennem kell!

A strásó fű szelleme jelenik meg. Bőre és ruhája fakult. Megszáradt, alvadt vér van rajta

SZELLEM Hallottalak kiabálni.

LEAR Halott vagy?

SZELLEM Igen.

LEAR Egy állat ketrecbe zárva. Ki kell engednem, különben elpusztul a föld. Nagy tüzek lesznek, s a vizek kiszáradnak. Minden ember elég, s a szél porfelhőket kavar majd a hamujukból, s örökké körbe fognak járni a földön. Ki kell engednünk! (*Kiabál, és a falat veri*) Ide! Tépjétek szét a láncotokat! Ide! Törjétek szét! (*A fal másik oldaláról dörömbölés hallatszik*)
Mi az? Itt van! Egy ló!

SZELLEM Nem. A többi rab.

LEAR Segítsetek!

SZELLEM Miféle állat? Sose láttam.

LEAR Hol vannak a lányaim? Ők segítenének!

SZELLEM Idehozatom őket.

LEAR A lányaimat? Ide tudod hívni őket?

SZELLEM Igen.

LEAR Hívd őket! Gyorsan! (*A szellem halkan fűtyül*) Hol vannak?

SZELLEM Majd meglátod. Várj. (*Ismét halkan fűtyül*)

Megjelenik Fontanelle szelleme

LEAR Fontanelle! (*A szellem fűtyül. Bodice szelleme jelenik meg*) Bodice!

SZELLEM Előbb ők hadd beszéljenek.

A lányok szelleme először lassan mozog, mintha aludna

FONTANELLE Csináld meg a hajam... Apa ma hazajön.

BODICE Fel kell öltöznöm.

FONTANELLE Ó, te olyan gyorsan öltözködsz!

Csináld meg a hajam.

Bodice fésülni kezdi

LEAR A lányaim!

BODICE Katonákat temetnek a temetőben. Apa szekereken hozta haza a koporsókat. A lepleket befedte a hó. Nézd, az egyik ló a patáját nyalja.

FONTANELLE Ma reggel az ágyban feküdtem, és figyeltem, hogyan mozgatja a szél a függönyöket. Ide-oda, ide-oda. Most is hallom azt a szörnyű harangot.

LEAR Fontanelle, olyan kislány vagy. (*Leül a kőpadra*) Ülj ide.

FONTANELLE Nem.

LEAR A térdemre. (*A térdére ülteti*) Ilyen kislány!

BODICE (*hallgatózva*) Apa, fel kell öltöznöm! Fel kell öltöznöm. (*Izgatottan erőlködik, hogy ruhájába bújjon*)

LEAR Na, látod.

FONTANELLE Hallgassátok a harangot és a szelet.

LEAR (*megnedvesíti az ujjait, és a levegőbe tartja*) Merről fúj? (*Bodice belebújik a ruhájába, és odamegy hozzá. Lear rámutat*) Vedd le!

BODICE Nem.

LEAR Vedd le! Az anyád ruhája!

BODICE Meghalt. Nekem adta!

LEAR (*mutat*) Vedd le!

BODICE Nem.

LEAR Vedd le, vagy örökké viselni fogod. (*Magához húzza*) Bodice! szegény gyermekem, ennyi erővel a szemfedőjét is hordhatnád.

Bodice sír. Ben, egy fiatal szolgál jön be korsóval és tányérral. A földre teszi

BEN Ne késlekedjék, papa. Mindjárt jönnek az

üres edényekért. Ne engem hibáztasson, ha nem olyan, amelyet szeretne. Nem én vagyok a szakács. Csak a főpincér.

Ben kimegy. A lányok szelleme a földön ül Lear mellett, s fejüket a térdére fektetik. Lear simogatja a hajukat

BODICE Hol vagyunk?

LEAR Egy börtönben.

BODICE Miért?

LEAR Nem tudom.

BODICE Ki zárt be bennünket?

LEAR Nem tudom.

FONTANELLE Félek.

LEAR Ne félj.

BODICE Kikerülünk?

LEAR Igen.

BODICE Biztos vagy benne?

LEAR Persze.

BODICE Bárcsak remélni tudnék! De ez a börtön, a fájdalom...

LEAR Tudom, elmúlik. Minden elmúlik, még a pazarlás is. A bolondok elnémulnak. Nem láncoljuk magunkat a halottakhoz, gyermekeinket nem küldjük a temetőbe tanulni. A kínvallatók, miniszterek és papok elvesztik a hivatalukat. S ha találkozunk az utcán, nem gondolunk borzongva arra, hogy mit tettünk egymással.

BODICE Most minden békés.

FONTANELLE És csendes.

LEAR Az állat kisurran ketrecéből, elnyúlik a mezőn, fel-alá futkos a folyó mentén és a napon hentereg, s estétől reggelig aludni fog a vackában.

Három katona (G., H., I.) jön be. Módszerezsek és nyugodtak

H. KATONA Mindent nézzetek meg figyelmesen, s írjatok fel.

I. KATONA Parancsára, tizedes úr!

H. KATONA A zsák alatt és a sarokban is. (*G. katona megmutatja neki, hogyan kell kutatni*)
Emlékszel? Naponta ötször. A saját holmijait
kihagyod.

I. KATONA Parancs.

H. KATONA Na lássuk, kezd el.

I. KATONA (*a sarokban kutatva*) Mikor indulsz?

G. KATONA Holnap. Legalább megszabadulok
ettől a lyuktól.

I. KATONA Én szívesen kimaradok a harcból.

H. KATONA Mit tudsz erről? Ha háború van,
akkor végül úgymint mindenki belekerül.

I. KATONA (*befejezte a keresést*) Tizedes úr!

H. KATONA Ha kész vagy, pipáld ki!

I. KATONA Parancs. (*Elmegy*)

H. KATONA Benéztél az ágynemű alá?

I. KATONA Nem.

H. KATONA Akkor nézz be az alá is.

I. KATONA (*benéz az ágynemű alá*) Parancs.

H. KATONA Most akkor kipipálhatod.

I. KATONA Parancs. (*Jelet tesz a listán*)

H. KATONA Zöldfülliek. (*Miután I. katona befejezte*) Jöhet a következő.

A három katona kimegy

BODICE Figyelj! (*Feláll*)

LEAR Hová mész?

BODICE Anya meghalt. Nekem kell felszolgálnom
a teát. Csengetnek.

LEAR Maradj itt.

FONTANELLE Várnak. Hosszú sor áll a kopor-
sóknál. Olyan némán állanak.

LEAR Maradjatok itt, és akkor nem kezdhetik el.
Itt maradhatunk együtt!

SZELLEMM Menniük kell! Nem tarthatod fel őket!

LEAR De az elmém! A józan elmém! (*A lányok ki-
mennek*) Hallgasd! Kapingál! Vér van a szájá-
ban. Vérzik az orra. Ásni akar. Valakit talált.
(*Ájultan esik a zsákjára*)

Egy öreg börtönszolga jön be

ÖREG BÖRTÖNSZOLGA Beszélj csak, nem bán-
talak. A tányérért jöttem. *(Látja, hogy érintetlen)*
Ó. Visszajöjtek? Írhatsz kérvényt meg fellebbe-
zést, megőrizheted az önbecsülésedet, foglalkoz-
tathatod az elmédet, ha akarod – én nem bánom.
De enned kell. Nos, te tudod, milyen a gyomrod.
(Biztatóan) Nem tartozom a személyzethez. *(Rö-
vid szünet)* A fiatalokat kiküldik a frontra. Hadd
rohadjanak. Kár a jó kis golyókért. Sok ezer éve
jöttem ide, sok százezer éve. Nem tudom, miért
kerültem ide. Elfelejtettem. Olyan sokan mond-
ták, hogy miért hozták be őket, hogy már össze-
zavarodott a fejemben. Bevallottak nekem ezek
minden létező bűnt. Biztos van róla feljegyzés.
Most már azt sem tudom, hogy nekem mi volt a
bűnöm. Gyilkosság? Rablás? Erőszak? Szeret-
ném tudni. Csak hogy megnyugtassam magam.
Hogy kielégítsem a lelkiismeretem. De most már
senki sem tudja. Rég volt. Elvesztek a feljegyzé-
sek. Sok száz évre visszamenően. *(A tányérra
mutat)* Várjak? *(Nincs válasz)* A kedves vendég
szava parancs. *(Fogja a tányért és a bögrét, s ki-
megy)*

LEAR Nem kellett volna odanéznem. Olyan sok
embert öltem meg, s egyiknek sem néztem az ar-
cába. De arra az állatra odanéztam. Kár. Kár.
Kár. Buta vénemberré tett. Milyen színí a hajam?

SZELLEM Fehér.

LEAR Félek odanézni. Véres, ahol ezzel a kézzel
téptem.

SZELLEM Hadd maradjak veled, Lear! Amikor
meghaltam, elmentem valahová. Nem tudom,
hová. Vártam, és semmi sem történt. És azután
rohadni kezdtem, akár az elhantolt tetem. Nézd
a kezem, olyan, mint egy öregemberé. Elhervadt.

Fiatal vagyok, de a gyomrom összeszűkült, és a hajam megöszült. Nézd a karon. Fogd meg, milyen vékony. (*Lear nem mozdul*) Félsz megérinteni?

LEAR Nem.

SZELLELEM Érintsd meg.

LEAR (*habozik. Megérinti*) Igen, vékony.

SZELLELEM Félek. Hadd maradjak veled, kérlek, tarts magadnál.

LEAR Jó, jó. Szegény fiú. Feküdj le mellém. Ide. Majd tartalak. Segítünk egymásnak. Sírj, ha alszom, és én is sírok és őrizlek, mialatt te alszol. Majd felváltjuk egymást. Az emberi hang megvigasztal.

HARMADIK JELENET

A felkelők őrhelye a csatatéren.

Cordelia és néhány felkelő katona. Pete egy sebesült felkelőt ápol, akit Terrynek hívnak. Lewis a színpad hátuljában áll, mint őrszem. I. katona hátrakötött kézzel ül, hajadonfőtt. Mellette egy guggoló felkelő puskával. A többi felkelő katona közül is néhánynál puská van. Sima, célszerű ruhát viselnek, nem egyenruhát. Feszült csend

LEWIS (*kinéz*) Jönnek.

CORDELIA (*egy kicsit felenged, és odamegy a sebesült felkelő katonához*) Jól van?

PETE Nincs gyógyszer, se felszerelés, semmi sincs. *Az ács jön be két másik felkelő katonával. Puskát és csomagokat hoznak*

ÁCS Mi volt ez a lövöldözés?

CORDELIA Néhány felderítő ránk bukkant. Semmi baj, elfogtuk őket. Mit hoztál?

ÁCS Teát, krumplit, két takarót. Nem fogadnak el pénzt. Hozzánk akarnak állni.

CORDELIA Hányan?

ÁCS Úgy húszan.

CORDELIA Hozzák magukkal a készletüket?

ÁCS Igen.

CORDELIA Majd felszedjük őket, ha átvonulunk.

Majdnem készen vagyunk.

ÁCS *(I. katonára mutat)* A felderítők közül?

CORDELIA Igen. A többit lelőttük. Először beszélni akartam vele. Terryt etalálták.

ÁCS Ó...

A két újonnan érkezett felkelő katona gyorsan teát iszik. A többi felkelő katona kiviszi a színről a csomagjukat. Egy felkelő katona egy bögre teát nyújt az ácsnak

CORDELIA *(I. katonához)* Hosszú volt az út?

I. KATONA Nehéz megmondani. Sose jöttünk egyenesen, a térképek meg rosszak. A városban születtem. Ezek a mezők számomra teljesen ismeretlenek.

CORDELIA Mennyi ideig meneteltetek?

I. KATONA Ó, ezt meg tudom mondani. Pirkadatkor indultunk el.

ÁCS *(kortyolgatja a teáját)* Elérték a folyót.

I. KATONA Igen, átjöttünk egy folyón. Egy kötélen – kész kabaré volt. A parasztok felgyújtották a hidat. Isten bizony.

CORDELIA Milyenek a készletek?

I. KATONA Semmilyenek. Korábban rendszeres volt az ellátás. Most minden elégett. Átjöttünk ezen a városon – mindenhol ugyanaz –, leégett. Semmit sem lehet zsákmányolni. Pedig valamikor szép hely volt.

CORDELIA Miért harcoltok ellenünk?

I. KATONA Az enyéimektől jobban félek, mint tőletek. Elszöktem volna, de lelőnének. Nem

mintha bántanám a legényeidet! Elvégre én is kö-
zetek tartozom, ha úgy tetszik. Ha az isten háta
mögött élnék, akkor veletek harcolnék, nem?

Cordelia és az ács félrevonul

ÁCS Hadd álljon be hozzánk.

CORDELIA Gyerek még, ahová leteszik, ott ma-
rad. Ha elfogják, vall. Ahhoz, hogy valaki úgy
harcoljon, mint mi, gyűlöletre van szükség. Nem
bizhatunk egy emberben, amíg nem gyűlöl. Más-
képp nem látjuk hasznát. *(A guggoló felkelő ka-
tonához)* Befejeztük.

*A guggoló felkelő katona és Lewis kiviszik I. ka-
tonát. Egy másik katona veszi át Lewis helyét az
őrhelyen*

I. KATONA Na, mikor indulunk?

*Mindhárman kimennek. Az ács megnézi a se-
besült felkelő katonát*

ÁCS Hol?

PETE Gyomor.

SEBESÜLT KATONA Jól van, ne suttogjatok.
Nem leszek terhetekre. Megállapodtunk, hogy ha
tudunk, akkor békésen halunk meg. Nem sikol-
tozunk, nem kérünk semmit. Felizgatja a többit,
és csak feltartja őket...

CORDELIA Pihenned kell, mielőtt...

SEBESÜLT KATONA Jó, jó. Ne bánj úgy velem,
mint egy gyerekkel, csak mert meghalok. Hadd
igyak egy kis vizet.

PETE Nem.

SEBESÜLT KATONA A gyomrom nem számít.
A torkomon viszont segít. *(Az ács inni ad neki)*
Így. Most menjetek, és készülődjete.

Otthagyják, és felkészülnek a távozásra

CORDELIA *(az őrszemnek)* Szólj nekik, hogy in-
dulhatnak. Ne az úton menjenek.

Az őrszem kimegy

SEBESÜLT KATONA Ha sötét lesz, elképzelem,

hogy a feleségem eljön hozzám. Az úton jönnek.
A nyakamba ültetem a kislányunkat, ő pedig húzni fogja a hajamat, és azt mondja majd, hogy...

PETE Kérsz még teát?

ÁCS Nem.

Pete kiborítja a teáskamát, és elcsomagolja

SEBESÜLT KATONA Lát egy madarat, és megkérdezi, mi az, s én azt mondom, hogy egy gázlómadár, de nem tudom, hogy... Ki mondja meg a feleségemnek, hogy meghaltam? (*Kintről lövés. Senki sem figyel fel*) Sötét van, csillagok... néz-zétek...

Lewis és a guggoló katona visszajön. Felszedik a holmijukat

CORDELIA Ha hatalomra jutunk, nem lesz szükség többé ilyesmire.

Mindenki kimegy, kivéve a sebesült katonát

SEBESÜLT KATONA A csillagok... nicsak... egy... kettő... három...

Csend

NEGYEDIK JELENET

Főhadiszállás.

Bodice karjára dőlve alszik az íróasztalnál. Az asztalon térkép, iratok, toll, tinta, csengettyű. Az asztal mellett Bodice kötőkosara tele iratokkal. Kopognak. Bodice meghallja és megmozdul, de nem ül fel. Újabb kopogás. Bodice felül, és csenget egy-szer. A szárnysegéd jön be

SZÁRNYSEGÉD Itt a nővére, asszonyom.

BODICE Hány óra van?

SZÁRNYSEGÉD Kettő.

BODICE Engedd be.

A szárnysegéd beengedi Fontanelle-t, és kimegy

FONTANELLE A segéded azt mondja, hogy a férjeink megszöktek.

BODICE Ma délután találkoztak a főparancsnoksággal. A hadsereg fél, hogy elveszítjük a háborút.

FONTANELLE Lehetetlen. Parasztokkal harcolunk.

BODICE A hadsereg azt gondolja, hogy...

FONTANELLE Nem tudnak gondolkozni! A férjeink vezették a hadjáratot, ezért veszítettünk.

De ha elmentek, akkor mi győzni fogunk.

BODICE Te bolond, hát semmit sem tanultál még meg? Csapatokat kellett utánuk küldenem, hogy visszahozzák őket. Most lent vannak.

FONTANELLE Miért?

BODICE Miért? Szükségünk van a seregeikre.

FONTANELLE Ó, azok mellettünk lesznek.

BODICE Egy légynek sem ártanának a kedvünkért.

Mit gondolsz, miért viseltem el ilyen sokáig a férjemet?

FONTANELLE Elviselted?

BODICE Velem ne álszenteskedj. Te meg egyszer meg akartad ölni a tiédet. A kémeim mondták, s azok nem hazudnak. Ebben az országban ők az egyedüli erkölcsi intézmény.

FONTANELLE (*vállal von*) Na, többet nem törődök veled. Többé nem piszmog fölöttem, és azzal hálók, akivel akarok.

BODICE Nehéz lesz bárkit is találni.

FONTANELLE (*rövid szünet után visszafajtvá*) Én legalább nem ébresztem fel őket éjnek idején, hogy tartsák a fonalamat. Ezért alszol egyedül?

BODICE De legalább előtte alhatnak. Írd ezeket alá, mielőtt elmész.

FONTANELLE Mik ezek?

BODICE Parancsok. Kettesben kell vezetnünk az országot – de te alkalmatlan vagy a hivatali munkára. Kész időpocsékolás lenne, ha te csinálnád.

FONTANELLE Csak azt írom alá, ami nem ellenkezik a lelkiismeretemmel. *(Felvesz egy iratot)*
Mi ez?

BODICE Apa halálos ítélete.

FONTANELLE Hol a toll?

BODICE *(miközben Fontanelle aláírja)* Van itt egy csomó régi ügy. Politikailag veszélyes lenne nyitva hagyni őket. Rég le kellett volna zárni mindet, de ez persze ránk maradt.

FONTANELLE Hol van most?

BODICE Egy csomó foglyot hoznak a főhadiszállásra. Ki kellett üríteniük a börtönöket. Az ítéleteket akkor hajtjuk végre, ha megérkeztek. Írd alá a többit is. *(Az ajtón jelt kopognak. Bodice csenget. Két civil ruhás kém behozza Cornwall és North herceget. Kivallatták őket, de nem látszik rajtuk. Nincsen rajtuk kabát, öv, cipőfűző. Ijedtek. Bodice feláll)* Nem – csend! Egy szót se! Nincs semmi magyaráznivaló. A kémeim többet tudtak meg rólatok, mint ti saját magatokról, és semmi meglepetés nem ért bennünket.

FONTANELLE Égesd meg őket!

BODICE Nyugalom! Zárkában lesztek, amíg nem lesz szükség arra, hogy lássanak benneteket nyilvánosan vagy valami más okból. *(North kinyitja a száját, hogy szóljon)* Csend! Ha kikerültök a zárkából, a kémeim mindig mellettetek lesznek. Ha bármi gyanúsat tesztek, azonnal agyonlőnek benneteket. *(North kinyitja a száját, hogy szóljon)* Csönd! Majd úgy állítjuk be, hogy ellenséges merényletnek estetek áldozatul.

FONTANELLE Égesd meg őket! Babonás vagyok, balszerencsét hoznak.

BODICE Vigyétek le őket.

A két kém kikíséri North és Cornwall herceget

FONTANELLE És a háború?

BODICE *(egyszer csenget)* Jobb lenne, ha vissza-

mennél lefeküdni. Ne várokoztasd meg a sofőrödet.

Fontanelle az ajtó felé megy, és szembejön vele a szárnysegéd

FONTANELLE Pellet őrnagy, ne hagyja, hogy a nővérem agyondolgoztassa magát.

SZÁRNYSEGÉD Nagyon sok dolgunk van, asszonyom.

FONTANELLE Csak szóljon, ha gyötri magát.

SZÁRNYSEGÉD Asszonyom...

Fontanelle kimegy. Bodice a szárnysegédnek nyújtja a parancsokat

BODICE Adja át ezeket a segédtisztnek. Ráér reggel.

SZÁRNYSEGÉD Igenis, asszonyom.

A szárnysegéd kimegy. Bodice a térképre tekint

BODICE Háború, hatalom. *(Kint Fontanelle nevet fel röviden, majd utána a szárnysegéd is felnevet)*

Kénytelen vagyok itt ülni ennél az asztalnál, a nővéremmel dolgozni, a férjem mellett sétálni. Mondják, hogy döntsek erről meg arról, de én semmiről sem döntök. A döntéseimet rám kényszerítik. Megváltoztatom az emberek életét, és a dolgok végbemennek – olyan ez, mintha egy hegy mozogna előre, de nem azért, mert én parancsolom. Elkezdtem ledönteni a falat, de abba kellett hagynom: az emberekre itt van szükség. *(Ujja hegyével a térképen dobol)* És most itt kell őket mozgatnom, átcsoportosítanom *(mutatóujját a térképen mozgatja)*, mert a térkép a kényszerzubonyom, és mást semmit sem tehetek. Csapdába estem. *(Kint gyors óraütés. Csend. Életéről gondolkodik, de nem töprengve. Megpróbálja megérteni, hogy mi is történt vele)* Gyűlöltem, hogy lánynak születtem, de legalább néha boldog voltam. És mikor felnőttem, már jobb volt, önmagam lehettem, nem aláztak meg. Majdnem sza-

bad voltam! Olyan sok tervet gondoltam ki, azt hittem, egy napon a magam gazdája leszek! Most enyém minden hatalom... és rabszolga vagyok. Még annál is rosszabb. *(Csenget egyszer)* Pellet!... Dolgozni fogok. Ellenségeim minden hibájára le fogok csapni! *(Csenget egyszer)* A háború tele van véletlenekkel! Csak egy kis szerencsére van szükségem. *(Kétszer csenget)* Pellet! Pellet! *(Fogja a térképet, és indul)* Alszol? *(Kimegy)*

ÖTÖDIK JELENET

Országút.

Fogolykaraván. Lear és négy fogoly a nyakuknál összeláncolva, bekötött szemmel. Learnek a szája is fel van peckelve. Három katona (J., K. és L.) vezeti és őrzi őket. Mindenki fáradt és piszkos. Mindnyájan halkán és idegesen beszélnek, Leart kivéve. A 'á'völból állandó ágyútűz hallatszik

J. KATONA *(a térképre néz)* Hasznavehetetlen, ócska térkép!

K. KATONA *(körbenéz)* Eltévedtünk.

J. KATONA Pofa be! *(A foglyokhoz)* Na gyerünk!

ELSŐ FOGOLY *(csendesén)* Nem tudok továbbmenni.

MÁSODIK FOGOLY Támaszkodj rám.

K. KATONA Lódulj!

HARMADIK FOGOLY *(a második fogolynak)*

Hagyd, ő tudja, mennyi az elég.

L. KATONA Lódulj!

MÁSODIK FOGOLY Lelövik.

K. KATONA De hisz arra megyünk, amerről jöttünk.

J. KATONA Állj. *(A foglyok azonnal megállnak)*

Leülni! (*Leülnek. K. katonához*) Menj, nézz egy kicsit körül. Te jól tudsz tájékozódni.

K. katona kimegy. A foglyok körbeadnak egy vizeskannát. A szemükről nem veszik le a kötést
NEGYEDIK FOGOLY Én vagyok a következő.
J. KATONA (*leguggol, és a térképet tanulmányozza*) Szerintem ez a Krím-félsziget.

MÁSODIK FOGOLY (*az első fogolynak adja a vizet*) Majd tartom.

L. KATONA Mondtam, hogy kuss!

J. KATONA Milyen irányból szólnak az ágyúk?

L. KATONA Változó.

MÁSODIK FOGOLY Elég.

ELSŐ FOGOLY Köszönöm.

MÁSODIK FOGOLY Megpróbálom megnézni, hogy hol vagyunk. Maradj előttem.

NEGYEDIK FOGOLY Ide. (*A vizeskannát odaadják neki. Majdnem üres*) Disznók! Üres! (*Iszik*)

HARMADIK FOGOLY Hagyj egy kicsit. (*Elveszi a vizeskannát*)

L. KATONA (*látja, hogy a második fogoly megpróbál leskelődni*) Ne szórakozz!

J. KATONA Mi van?

MÁSODIK FOGOLY Semmi.

L. KATONA Láttam, hogy lesel.

MÁSODIK FOGOLY Nem.

J. KATONA Lesett?

L. KATONA Igencsak! Próbáld meg még egyszer, és kilukasztom a fejedet, aztán nézhetsz a lukon át. Itt az ellenség a nyakunkon. Nem fogok vacakolni.

A két katona visszamegy a térképhez

J. KATONA (*körbe néz*) Hol a fenében van?

L. KATONA Csak azt ne mondd, hogy biztos eltévedt. Mért nem szökünk utána?

J. KATONA (*a foglyokra mutat*) És mi legyen ezekkel a csöppségekkel?

L. KATONA Hagyjuk itt vagy öljük meg őket?
 J. KATONA Várjunk még egy percet. Amíg csak lehet, a legjobb ragaszkodni a parancsokhoz.
 L. KATONA (*mérgesen zsémbel*) Nem fogom továbbcipelni ezt a rakás szart, mi magunk sem vagyunk biztonságban. (*Hirtelen K. katona után szól, mély és erős hangon*) Billy? (*Csend*) És ha meglépett?
 J. KATONA Billy? Nem.
 HARMADIK FOGOLY (*Kiveszi a pecket Lear szájából, és odatartja neki a vizeskannát*) Gyere, idd meg ezt, és nyugodj meg.
 LEAR (*miután ivott egy kortyot*) Még.
 NEGYEDIK FOGOLY Elfogyott.
 LEAR Nem látok.
 HARMADIK FOGOLY Bekötötték a szemünket.
 LEAR Hol vagyunk?
 L. KATONA Pofa be! Ki pofázott?
 LEAR (*hangosan és nyugodtan*) Miért vonszolnak így? Miért pazarolják rám az idejüket? Ha hagynának, nyugodtan elmennék. Hogyan árthatnék én nekik? Ők fiatalok, mért pocskékolják az idejüket azzal, hogy egy öregembert hurcolnak kötélen?
A távoli lövések felerősödnek
 L. KATONA Hallgasd csak! (*Ismét szól*) Billy?
 J. KATONA Hagyd.
 L. KATONA Megyek és megkeresem.
 J. KATONA Dehogyis.
 LEAR Elvesztettem a fiút.
 L. KATONA Nem figyelmeztettek benneteket? Hallgattassátok el.
 LEAR Olyan sok hang van. Meg kell találnom. Szörnyen fáj a fejem, és ő elmulasztotta, és most segítenem kell rajta. Elveszett. Szüksége van rám. Mit tesznek vele, ha nem vagyok ott, hogy megálljt parancsoljak nekik? Fiú! Fiú! Hé!

L. KATONA Na jó, pofa be!

LEAR (*feláll*) Itt vagyok! Ide!

NEGYEDIK FOGOLY Állítsátok meg! A nyakam!

J. KATONA Teljesen megőrült!

NEGYEDIK FOGOLY Rúgjatok belé!

L. KATONA (*Learhez szalad, és felpeckeli a száját*) Azt mondtam, papa, hogy kuss! Most már pofázhatsz magadban. (*Visszamegy J. katonához, aki még mindig a térképénél van*) Fogd a puskád. Elég volt a pihenőből.

J. KATONA Hagyd még egy kicsit őket. (*Letérdepel a térkép elé*) Valahol errefelé lehetünk.

Szünet. Lear betömött szájjal artikulálatlan hangokat ad ki. Lassan J. és L. katona feltartja a kezét – olyanok, akár az imádkozó muzulmánok. Bejön K. katona feje fölé tartott kézzel. Így állnak csendben néhány pillanatig. Bejön az ács, Lewis, Pete és más felkelő katonák

ÁCS Ezek azok?

K. KATONA Igen.

Lewis a színpad hátuljában egy őrszemnek. Egy felkelő katona felveszi J. és L. katona puskáját

ÁCS Ki a parancsnok?

J. KATONA Jelen.

ÁCS Hová akartatok menni?

J. KATONA A főhadiszállásra. Áttelepíteni ezt a társaságot.

ÁCS Nincsen többé főhadiszállásotok.

NEGYEDIK FOGOLY (*leveszi a kötést a szeméről*) Szabadok vagyunk... (*A foglyok féltéken haboznak*) Levehetjük a láncokat?

ÁCS Nem. Amíg ki nem vizsgáltak benneteket a politikai tiszték. (*J., K. és L. katonára mutat*) Kötözzétek meg őket!

A három katona kezét hátrakötik. Az ács a

színpad oldalába megy, füttyül, és integet valakinek, hogy jöjjön

NEGYEDIK FOGOLY Kioldozhattok. Politikai fogoly vagyok. A ti oldalatokon. Lesz befolyásom, ha megváltoznak a dolgok. Majd szólok néhány jó szót értetek, katonákért. Megmentétek az életemet.

Az ács füttyentésének az irányából bejön Fontanelle és egy felkelő katona. Fontanelle keze hátra van kötve. Koszos, zilált, és ruhái rongyosak

ÁCS Kösd a végére.

PETE (*Fontanelle-t a rabok láncára fűzi*) Levehetik a kötést a szemükről?

ÁCS Felőlem.

A foglyok leveszik a kötést. A harmadik fogoly leveszi Learét

LEAR Szedjétek le ezt a láncot. Fehér a kezem. Nincs benne vér. A nyakam olyan, mint a nyítt cipótalp. Nehéz lesz így felakasztanotok. Nem akarok élni, csak a fiúért. Ki más törődne vele?

FONTANELLE Ne kössetek vele össze! (*Dühösen sir*) Ó, istenem, milyen undorító. . .

LEAR Ki sír? (*Még mindig higgadtan. Nem ismeri fel Fontanelle-t*) Hagyd abba, gyermekem. Nyugodtan kérd őket. Nő vagy, tudnod kellene, hogyan. Lesz közöttük, aki kedves, és meghallgat.

FONTANELLE Te buta, buta, gonosz bolond!

LEAR Nem szabad kiabálnod. Arra senki sem fog hallgatni. Itt mindenki kiabál.

ÁCS Ki ez? Már láttam valahol.

J. KATONA Az égvilágon senkit sem ismerünk. Ez azt hiszi magáról, hogy ő a király.

ÁCS Jobban járna, ha Jézus Krisztusnak hinné magát.

Kintről füttyyszó

LEWIS Indulunk. (*Visszafüttyül*)

PETE Talpra! (*A foglyok felállnak*)

FONTANELLE Ne vigyetek így. Az emberek kövel dobálnak meg és szitkozódznak. Gyűlölnék. Félek. El fogok ájulni, és sikoltozni fogok. Még sohasem aláztak meg. Nem tudom, hogyan kell viselkedni ilyen helyzetben. Segítsetek. Kérlek.

LEAR Ne kérj tőlük szívességet. Gyere velünk. Légy szelíd, és ne ráncigálj.

ÁCS Figyeld azt az öreget. Bajkeverő.

LEAR Megyünk rendesen, nyugodtan, és én keresni fogom a fiút. Nagyon jó volt hozzám. Megövtá az elmémet, mikor megbolondultam. És hogy az igazat elmondjam, egyszer nagyon rosszat tettem vele, borzalmasan rosszat. De sose hibáztatott. Most jónak kell lennem hozzá. Gyere, majd együtt megtaláljuk.

Kimennek abba az irányba, ahonnan a foglyok jöttek

HATODIK JELENET

Lear cellája.

Sötétebb, mint korábban. A megláncoltak közül a negyedik foglyot kivéve a földön ül Lear, Fontanelle és a többi fogoly. Egyetlen csupasz villanykörte lóg a mennyezetről. Nincs meggyújtva. Kivülről hirtelen puskaropogás

ELSŐ FOGOLY (*felugrik*) Megint kezdik.

MÁSODIK FOGOLY Nem. A múlt héten azt mondták, hogy többet nem fog megisméltődni. Akkor a nemkívánatosaktól szabadultak meg. (*Megpróbál nyugodtnak tűnni*) Nem szabad pánikba esnünk.

Az öreg börtönszolga jön be egy vödörrel, és leteszi a színpad hátuljában

HARMADIK FOGOLY Na, igen, még etetnek bennünket. Nem pocskéolnák a kaját, ha...

MÁSODIK FOGOLY *(az öreg börtönszolgálóhoz)*

Mit csinálnak?

ÖREG BÖRTÖNSZOLGA Sose figyelem.

ELSŐ FOGOLY Lövést hallottunk.

ÖREG BÖRTÖNSZOLGA Lehet. Száz éve már, hogy süket vagyok.

HARMADIK FOGOLY Miért tartanak itt bennünket? Most már kint kellene lennünk.

ÖREG BÖRTÖNSZOLGA Se parancs, se papír, se úrlap – semmi sem jön át. Senki sem ismeri már itt ki magát.

Az öreg börtönszolga kimegy. Lear és az első foglyot kivéve mindenki eszik. Evés közben éhesen figyelik egymást. Fontanelle csak keveset eszik. Lear a földön ül. Továbbra is nyugodt, és magába merül

MÁSODIK FOGOLY *(a vödörhöz tolakodik)* Lásan a testtel!

Bejön a sírásó fiú szelleme. Fehér és sovány

LEAR Hol voltál? Fáj valami?

SZELLELEM Nem tudom. Annyira fádom! Nézd, milyen sovány vagyok! Nézd a lábam! Azt hiszem, üres belül a mellem. Hol voltál?

LEAR Néhány ember kivitt bennünket a városból, és az országúton mentünk, aztán néhány másik föltartóztatott minket, és visszahoztak ide. Magányos voltam nélküled, és aggódtam, de tudtam, hogy megtalállak. *(Lear és a szellem leülnek, és egymásnak támaszkodnak)*

SZELLELEM Meséld el, mit láttál. Olyan ez a város, akár a sír. Megpróbáltalak követni, de amikor a szabadba kiértünk, a szél olyan erős volt, hogy visszafúj.

LEAR Olyan nagy volt az ég. Alig láttam. Mindig lenéztem a dombokra és halmokra, ahol az el-

lenség bujkált. De csak egy vékony csík látszott a földből, az összes többi ég volt. Most olyan vagy, mintha a fiam lennél. Bárcsak az apád lehettem volna. Rendesen gondoskodtam volna rólad.

Bejön a parancsnok, az öreg börtönszolga és három katona (M., N. és O.). A katonáknál puskavan

PARANCSNOK Mit keres itt az az ételes vödör?
ÖREG BÖRTÖNSZOLGA Mindig ilyenkor etetik őket. Benne van a szabályzatban.

PARANCSNOK Vén bolond. *(Egy listáról felolvas)* Evans!

HARMADIK FOGOLY Igen.

PARANCSNOK M 413. Ez marad. L 37. Hewit.

MÁSODIK FOGOLY Igen.

PARANCSNOK H 257. Wellstone.

ELSŐ FOGOLY Igen.

PARANCSNOK Kifelé.

M. KATONA Mozgás.

MÁSODIK FOGOLY Rossz listán vagyunk.

N. KATONA Majd kint elmondod.

HARMADIK FOGOLY Mi politikaiak vagyunk.

MÁSODIK FOGOLY A ti oldalatokon voltam.

Ezért vagyok itt.

PARANCSNOK Minden tisztázódott. Kedvemenyezettek vagytok. Kifelé! Gyerünk szépen!

MÁSODIK FOGOLY Nem.

M. és N. katona kicipeli a második foglyot. Mielőtt kimenne, még egyszer nemet kiált. A parancsnok és O. katona kiviszi az első és harmadik foglyot. Az öreg szolga felszed néhány ételdarabot a földről, és a vödörbe dobja. Lear a vödörhöz megy enni

ÖREG BÖRTÖNSZOLGA Dobjátok valahová a vackukat.

FONTANELLE Mióta csak az eszemet tudom,

bárhová kerültem, mindenhol csak nyomorúság, pocsékolás és szenvedés. A magad örült világában élsz, nem hallasz. Eltékozoltad az életem, és még csak ki sem mondhatom. Ó, istenem, hol találok igazságot?

LEAR Nem sok maradt meg belőle.

Kint puskaropogás

ÖREG BÖRTÖNSZOLGA Csináld ezt, rohanj oda, fogd azt, vidd ezt. Vége? *(Felveszi a vödört)* Manapság semmit sem lehet elég jól csinálni. Az ilyesmi csak felzaklatja az embert.

Az öreg börtönszolga kimegy. Fontanelle Learhez lép

FONTANELLE Beszélj velük! Mondd, hogy tudsz valamit, amire a kormánynak szüksége lehet. Ígérj nekik valamit! Bármit! Vedd rá őket, hogy tárgyaljanak – vigyenek bennünket bíróság elé. Ó, apa, gondolkozz!

LEAR Elvitte a vödört. Mindig ki szoktam törölni.

FONTANELLE Bodice még harcol. Meglátod, megveri őket, mindig győz. Segíts, apa! Ha Bodice megment bennünket, gondoskodni fogok rólad. Most már értelek. Vegyél vissza mindent. Isten a megmondhatója, hogy nem akarok semmit. Nézd, hadd segítsek rajtad. Apa, gondolkozz. Próbáld meg. Beszélj velük, vitatkozz – értesz hozzá. Új le. *(Kisimítja Lear arcából a haját)* Nem szabad egymással kiabálnunk. Szeretlek. Olyan buta nő vagyok. Igen. *(Nevet)* Buta, buta. De te értesz. Mit mondasz nekik?

LEAR Csupa égbolt.

FONTANELLE Emlékezz! Emlékezz!

LEAR És egy kicsi föld.

Bejön az ács, parancsnok, öreg szolga, negyedik fogoly és M., N. és O. katona. A negyedik fogoly gyűrött, sötétkék csíkos ruhát visel

PARANCSNOK (*a katonákhoz, a cellára mutatva*) Ezt tartsátok fenn a családnak.

FONTANELLE Tárgyalásra viztek bennünket?

ÁCS Apád ügye még nyitott. De a tiéd lezárult.

FONTANELLE (*nyugodtan*) Ha fellebbeznék, az hozzátok kerülne?

ÁCS Igen.

FONTANELLE A nővérem megbüntet benneteket, ha bármit is tesztek velünk.

ÁCS Őt is elfogtuk. Mindjárt hozzák.

Kint puskaropogás

FONTANELLE (*ismét izgatottan*) Hadd mérgezzem meg magam. Nektek mindegy, hogy hogyan halok meg, csak megszabaduljatok tőlem. Miért kell bántanotok?

ÁCS (*megrázza a fejét*) Nem. Nem maradhatok sokáig, és meg kell várnom a végét. Azonosítanom kell a holttestet.

N. katona hátulról lelövi Fontanelle-t. Holtan rogy össze

PARANCSNOK A dolgozószobámban vársz meg? Ott melegebb van.

ÁCS Köszönöm.

A parancsnok és az ács fáradtan kimegy. M. és N. katona utámuk megy. Lear, a szellem, a negyedik fogoly és O. katona marad bent. O katona segít a negyedik fogolynak felállítani egy bakasztalet

NEGYEDIK FOGOLY Hozd ide.

O. katona segít a negyedik fogolynak, hogy Fontanelle testét az asztalra tegyék. Nyugodtan és biztosan mozognak. A negyedik fogoly felgyűjtja a csupasz villanykörtét az asztal felett. Fehér ingmandzsettáját visszahajtja a zakója fölé. A szellem elhúzódik. Lear a negyedik fogolyra bámul. Lassan feláll. Kezdi látni, hogy hol van

SZELLEM Kezdődik.

LEAR Micsoda?

SZELLEM Gyorsan, Lear! Elviszlek. Visszamegyünk oda, ahol eltévedtem.

LEAR Nem. Annyiszor megszöktem, mégis tönkrement az életem. Most maradok. (*A negyedik fogolyra mered*)

NEGYEDIK FOGOLY (*magabiztosan*) Én vagyok a börtönorvos. Már találkoztunk szerencsétlenebb időkben. Mondtam, hogy jó vagyok a kormánynál. A papírjaim igazoltak. Most még néhány további papírra várok, és akkor egy nyilvánvalóan bizalmi és fontos állást kapok. Készen vagyunk, kezdhetjük.

LEAR Mit csinálsz?

NEGYEDIK FOGOLY Egy kis halotti szemle. Nem nagy. Tudjuk, miben halt meg. De módszeresen el kell végezni ezt a rutinmunkát. Másként azt gondolják, hogy az embert nem lehet megbízni nagyobb dolgokkal. Az új papírjaim sok új lehetőséget nyitnak majd meg előttem.

LEAR (*a testre mutatva*) Ki volt ez?

NEGYEDIK FOGOLY A lányod.

LEAR Volt lányom?

NEGYEDIK FOGOLY Igen, rajta van a papírján.

Ez a gyomra és alatta a mája. Csak néhány metasztázist ejtek, hogy kielégítsem a hatóságokat.

LEAR Ez a lányom?... (*Mutat*) Az...?

NEGYEDIK FOGOLY A gyomor.

LEAR (*mutat*) Az?

NEGYEDIK FOGOLY A tüdő. Látni, hogyan halt meg. A golyó átmege a hölgy tüdején.

LEAR De hol a... kegyetlen volt, haragos és kemény...

NEGYEDIK FOGOLY A méhe.

LEAR Ilyen gonddal ez a sok vér meg minden. Hol van a... hol...?

NEGYEDIK FOGOLY Mi a kérdés?

LEAR Hol a vadállat? A vér olyan csendes, mint egy tó. Hol?... Hol?

NEGYEDIK FOGOLY (*O. katonának*) Mit akar ez az ember? (*Nincs válasz*)

LEAR Úgy alszik belül, mint egy oroszlán és egy gyerek és egy bárány. Olyan gyönyörűek a dolgok. Csak bámulok. Sose láttam még ilyen gyönyörűt. Ha tudtam volna, hogy ilyen gyönyörű... Egy gyerekkéz csinálta a testét, olyan tökéletes, és semmi sem tisztátalan... Ha ismerem ezt a szépséget és türelmet és gondot, mennyire szerettem volna. (*A szellem sírni kezd, de teljesen néma marad*) Én csináltam ezt?... És én romboltam szét?

M. és N. katona behozza Bodice-t. Koszos és zülalt, de láthatólag megpróbálta összeszedni magát, és rendbe tenni a haját. Megpróbál lelkes lenni, és vigyázni magára

BODICE Ide be? Jó. Köszönöm. Megkapta a kormányt a leveletem?

M. KATONA Várj itt.

BODICE Jó. Köszönöm. Beszélnem kell valaki illetékessel. Meg akarom magyarázni a levelem. (*Meglátja Leart*) Ó, igen, összeraktak bennünket. Ez baráti jel. Most már tudom, hogy megfelelően akarnak eljárni.

NEGYEDIK FOGOLY Add ide az iratokat.

O. katona odaad neki néhány papírt

BODICE (*megpróbál okosan érdeklődést mutatni*) Mit csinálsz?

LEAR Az a nővéred.

BODICE Nem!

LEAR Én pusztítottam el.

BODICE Elpusztítottad? Nem, nem! Semmit sem ismerünk be! A lehető legjobban cselekedtünk. Azt tettük, amit tennünk kellett.

LEAR Elpusztítottam! Semmit sem tudtam, semmit sem láttam, semmit sem tanultam meg! Bolond! Bolond! Rosszabb, mint gondoltam. (*Beleenyúl Fontanelle-be, és szerveket, zsigereket vesz ki. A katonák féltéken és eredménytelenül reagálnak*) Nézzétek a halott lányomat!

BODICE Nem!

LEAR Nézd! Megöltem! A kezemen a vére! Pusztító! Gyilkos! És most újra kell kezdenem. Át kell mennem az életemen, lépésről lépésre, kimerültségben és keserűségben, gyerekké kell válnom, éhessé és csupasszá és vérben reszketővé! Ki kell nyitnom a szemem, és látnom kell!

A parancsnok rohan be, és kiabálva a katonákra mutat

PARANCSNOK Te! Te! Mi ez? Tessék rendet csinálni!

NEGYEDIK FOGOLY Megpróbáltam feltartóztatni őket – szabotőrök! –, de ez ne akadályozza meg a kérvényemet...

Bejön az ács

BODICE Hála istennek! Végre! Írtam a feleségednek. Ő küldött téged hozzám. Elfogadja az ajánlatomat, hogy működjünk együtt. A harc ellen voltam. Mutathatok feljegyzéseket. Az apám örült, láthatjátok – a nővérem tette ezt velem.

ÁCS A kormány nem talált enyhítő körülményeket az esetekben.

BODICE Ó, de nem tudtok mindent. Meg kell ismerkednetek a tényekkel. Nem, nem azt várom, hogy elengedjete. Bűnös vagyok, hogy együttműködtem velük. Örült voltam. Elfogadom. Egy ideig börtönben kell lennem. Ezt elfogadom, minden további nélkül.

ÁCS Halálra ítélték.

BODICE Nincs jogotok! Velem nem foglalkozhat a ti – tanácsotok. Jogom van a bírósági tárgyalás-

ra! Ó, kegyetlenek vagytok, ha egy kis hatalmat szereztek, ha tiétek a hatalom. Könyörögjétek a népnek, fogadja el töletek a kegyelmet, hogy Isten ne ítélhessen felettetek! (*Térdre esik*) Kérlek! Kérlek! Kérlek!

ÁCS Gyorsan!

N. katona Bodice mögé megy egy pisztollyal. Bodice meglátja, és dühödten küszködik. M. és N. katona is bekapcsolódik. Nem tudnak célozni. O. katona feltűz egy szuronyt. Bodice megharapja M. katonát

M. KATONA Te ringyó! (*M. katona ismét ledobja Bodice-t a földre. Vonaglik és sikoltozik*) Fogjátok le! (*N. katona belerúg. M. és N. katona a földhöz szögezik csizmájukkal. Bodice vonaglik és sikoltozik*) Tartsátok! Tartsátok!

O. katona háromszor beledöfi a szuronyt. Rövid szünet. Bodice vonaglik. Újra beledöfi a szuronyt. Bodice görcsbe rándul, és meghal

ÁCS Köszönöm. Sajnálom. Rendes fiúk vagytok.

O. KATONA Az istenit!

PARANCSNOK (*a katonákhoz*) Csináljatok rendet, fiúk!

Az ács indulni készül. A parancsnok megállítja. Miközben a parancsnok és az ács beszélget, a katonák elviszik Fontanelle-t, Bodice-t és az asztalt, és leoltják a villanyt

PARANCSNOK (*megpróbálja meggyőzni az ácsot*)

Be kell fejezni a munkát. Itt van még az öregember.

ÁCS Tudod, hogy nem tehetem. A feleségem nem engedi. Ismerte.

PARANCSNOK Beszéltem a börtönorvossal. Nagyon megbízható ember, uram. (*Int a negyedik fogolynak*) Az öregről van szó.

NEGYEDIK FOGOLY Ha élve kell maradnia...

ÁCS Már megmagyaráztam, hogy...

NEGYEDIK FOGOLY Értem, uram. Akkor viszont politikailag hatástalanná lehetne tenni.

ÁCS Mit értesz ezen?

NEGYEDIK FOGOLY Az örültek gyakran ártnak önmaguknak.

ÁCS De nem ölik meg magukat. Ez nyilvánvaló.

NEGYEDIK FOGOLY Csak megsebesítik magukat.

ÁCS Nos, a háborúban bármi megtörténik.

PARANCSNOK Jó.

A parancsnok és az ács kimegy

NEGYEDIK FOGOLY Ez jó alkalom arra, hogy felhívjam magamra a figyelmet. (*Hátramegy a sötétbe*)

M. KATONA Megharapott. Mit kell csinálni a kígyómarással?

N. KATONA (*megnézi*) Én kiégetném.

O. KATONA Csak egy kis veszettséget okoz.

A negyedik fogoly előrejön egy halom holmival.

A szellem áll, és némán figyel. Lear mozdulatlán. Teljesen visszahúzódott önmagába

NEGYEDIK FOGOLY Rendben. (*Learhez megy*)

Jó reggelt. Ideje, hogy elinduljunk. Bújj a kabátodba! (*Learre kényszerzubbonyt húznak. Hagyja, hogy azt csináljanak vele, amit akarnak*) Tedd karba a kezed, és tartsd a felségjelvényeidet. A gombok. Ez a rohadt szél mindenhová beférkőzik. Sokáig voltál bent ahhoz, hogy most egyszerre kimenj a friss levegőre. (*Leart egy székre ülteti*) Helyezkedj el. (*Lábát a szék lábához köti*) És végül a koronád. (*Négyszögletes fakeretet húz át a fején és az arcán. A negyedik fogoly hátralép*)

LEAR Ismét királlyá tettél.

NEGYEDIK FOGOLY (*elővesz egy szerszámot*)

Íme egy eszköz az emberi szem eltávolítására, amit a kutyákon tökéletesíttem.

LEAR Nem, nem. Ne nyúlj a szememhez. Szükség van a szememre.

NEGYEDIK FOGOLY Ezzel az eszközzel sértetlenül el lehet távolítani a szemet, és azután ismét fel lehet használni. A cserkészbiciskán alapul, amit gyermekkoromban kaptam.

N. KATONA Gyerünk, késő van.

NEGYEDIK FOGOLY Értsd meg, hogy ez nem kínzóeszköz, hanem egy tudományos műszer. Nézd, hogyan tolja vissza a szemhéjat, hogy sértetlen maradjon.

LEAR Ne! Ne!

NEGYEDIK FOGOLY Csak szép nyugodtan. *(Kiveszi Lear egyik szemét)*

LEAR Áááááááá!

NEGYEDIK FOGOLY Figyeljétek meg, hogyan megy le a szem az alsó kamrába, ahol csillapító formaldehid oldatba kerül. Még egyet, kérem. *(Kiveszi Lear másik szemét)*

LEAR Áááááááá!

NEGYEDIK FOGOLY *(megnézi a szemeket az üvegtartályban)* Tökéletes.

LEAR *(a székében rángatózik)* Áááááááá! A nap! Bántja a szemem!

NEGYEDIK FOGOLY *(aerosolt fúj Lear szemüregébe)* Ez majd elősegíti a hegésedést, és távol tartja a legyeket. *(A katonákhoz)* Mossátok fel. *(Indulni készül)*

LEAR Áááááááá! Fáj!

NEGYEDIK FOGOLY Maradj csendben! Így csak rosszabb. *(Kimegy)*

M. KATONA Tűnjünk el, és csukjuk be az ajtót.

N. KATONA Fel fogja lármázni az egész házat.

O. KATONA Te jóisten!

A három katona kimegy. Lear és a szellem marad a színpadon

LEAR Áááááááá! Ez a morajlás a fejemben. Vért

látok. *(Köp)* Vér van a számban. *(Rángatózik)*
A kezem oldozd ki, hadd öljem meg magam.
SZELLEM Lear.
LEAR Mi az? Mit akarsz? A szememet már nem
viheted el, de vidd el a többit. Öljd meg! Öljd meg!
SZELLEM Nem, most már az emberek jók lesz-
nek hozzád. Biztosan eleget szenvedtél.
LEAR Te! *(A szellem kezdi kioldozni)* Mondd,
hogy meg fog szünni ez a fájdalom. Meg kell
szünnie ennek a fájdalomnak. Ó, elég, elég, elég!
SZELLEM Abbamarad. Néha majd visszatér, de
megtanulod, hogyan kell elviselni. Veled mara-
dok, most szükséged lesz rám.
LEAR Töröld meg a szám. Vér van rajta. Vért nye-
lek.
SZELLEM Állj fel, kérlek. Kérlek. *(Lear felkászálódik)* Menj, mintha látnál. Próbáld meg. Visz-
szamegyünk a házamba. Ott nyugalom van, ott
végre békében hagynak.
LEAR *(előrebotorkál)* Vigyél el! Ennek a fájda-
lomnak meg kell szünnie. Áááááá! *(Kibotorkál)*
Vigyél el valahová, ahol meghalhatok! *(Kibotor-
kál a szellemmel)*

HETEDIK JELENET

A fal közelében.

Nyílt mező.

*Egy paraszt, a felesége és a fia siet be. Keresztül-
vágznak a színpad hátsó részén. Csomagokat visznek*

FIÚ Gyerünk. Késő van.

A PARASZT FELESÉGE Ne izgulj. Menj csak,
majd lépést tartunk.

*Lear botorkál be a színpad elején a szellemmel.
Lear most bottal jár*

LEAR Hol vagyunk? Hol vagyunk? Szúrja a szél a szemem. Tele van porral.

SZELLEM A fal közelében. Könnyébb lesz a te-tején menni. Állj meg. Itt emberek vannak. Elbújunk a bozótban?

LEAR Nem, koldulnom kell. (*Lear elővesz egy tányért, és koldul*) Egy kis alamizsnát! Nem vagyok bűnöző, nem a bíróság vakított meg. Egy kis alamizsnát!

A paraszt, a felesége és a fia előjön Learhez

PARASZT Jó napot, papa. (*A tányérra néz. A fia visszautasító mozdulatot tesz*) Nincs semmink a számodra. Szegény emberek vagyunk, a földből élünk. Ez a feleségem, ez meg itt mellettem az én drágalátos fiam.

LEAR Megpihenhetek a házatokban? Olyan fáradt vagyok.

PARASZT Szívesen látnánk, de már nincsen házunk. Tudod, uram, az történt, hogy amikor az öreg király megbolondult, abbahagyták a fal építését, és egy csomó ember jött ezekre a részekre. Az öreg király a fal mindkét oldalán egy jó széles földcsíkot megtisztított. Pompás föld volt. Úgyhogy megragadtuk az ekét, és otthont építettünk magunknak.

A PARASZT FELESÉGE De most megint építik a falat, merthogy a kormány megváltozott.

PARASZT Úgyhogy a katonagyerekek elkergettek bennünket a földünkről. Mindenki munkatáborban van, és a falon dolgozik. Legjobb lenne így kezni, mert nem lesz több hely.

A PARASZT FELESÉGE Az asszonyok is.

PARASZT A fiú meg megy katonának.

A PARASZT FELESÉGE Többé nem tudjuk etetni meg öltöztetni.

LEAR De a hadseregben megölik.

A PARASZT FELESÉGE Reméljük, nem.

FIÚ Késő van. Nincs idő fecsegni. Gyertek. (*Kimegy*)

A PARASZT FELESÉGE Sietünk, fiam. (*Kimegy a fiú után*)

LEAR Megtanultam türelemmel elviselni vakságot, de ezt sose tudom elviselni. (*Szól*) Gyerekek! Áááá! (*Térdre esik*)

A PARASZT FELESÉGE (*kívülről*) A szegény úr megbotlott.

A paraszt felesége és a fiú besiet

LEAR Én vagyok a király! Ennél a falnál térdepelek. Hány életnek vettem itt véget? Menjetelek el. Bárhová. Messzire. Fussatok. Nem mozdulok, amíg el nem mentek.

A PARASZT FELESÉGE Állj fel, uram!

LEAR Hallottam a hangotokat. Sosem láttam szegény embert. Túl sok sajnálatot erőszakoltok ki belőlem – ha nincs sajnálat, ebbe a fájdalomba fogok belehalni.

FIÚ Nagy dumás az öreg.

LEAR Etetnek és felruháznak titeket, ezért nem láttok? Csak a biztonságra törekszik az élet. A farkas, a róka, a ló elmenekülnek, mert józanok. Miért igyekeztek a mészárosaitok elé? Miért?

FIÚ Majd a táborban találkozunk. (*Kimegy*)

A PARASZT FELESÉGE Nem szép dolog itt hagyni, apa.

PARASZT Szegény ember. Ha elviszed valahová, akkor megverik és láncra kötik. Hagyjuk, a mezőkön otthon van. Hadd viselje békében a keresztjét.

A paraszt és a felesége kimennek

LEAR (*tántorogva talpra áll*) Az emberek elpusztítják magukat, s azt mondják, hogy ez a kötelességük? Lehetetlen! Hogyan lehetnek ilyen rászédettek? Cordelia nem tudja, mit csinál.

Meg kell neki mondanom – meg kell neki írnom.

SZELLEME Nem, nem, nem! Nem hallgatnak soha senkire.

LEAR Nem hallgathatok! Ó, a szemem! Ez a sírás felszakította a sebeket! Megint vérzik! Gyorsan, gyorsan, segíts! A szemem, a szemem! Meg kell mondanom Cordeliának, mielőtt meghalok!
(*A szellemre támaszkodva kibotorkál*)

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

A sírásó fiú háza

Megrongálódott, de láthatóan laknak benne. Egy pillanatig üres a színpad. Thomas és John jön be

THOMAS (*kiált*) Itthon vagyunk! (*Elégedetten nyújtózkodik és ásít*) Kivagyok!

John vizet húz a kútból, és mosakszik. Susan az ajtóhoz jön Learrel. Thomas átöleli

SUSAN Dolgoztatok?

LEAR Van újság a faluból?

THOMAS Nincs.

LEAR Semmi? (*Thomas a padhoz vezeti Leart*)

Cordeliának válaszolnia kellett volna az utolsó levelemre. Keményebb volt, mint a többi. Gondoltam, válaszolnia kell...

THOMAS (*nyugtatja*) Tudom, tudom.

JOHN Ma este a faluban vacsorázom, a kedvesemnél.

SUSAN (*kicsű bosszúsan*) Mondhattad volna. (*Thomashoz*) Mindjárt kész lesz.

THOMAS Éhen halok.

Susan bemegy a házba Thomasszal. John kiönti a vizet. Egy kis ember jön be. Koszos, rémült és csupa rongy

KIS EMBER Kerestem... valakit. Kaphatok egy kis vizet?

John a kút melletti korsóra bólint. A kis ember szürcsölve iszik

JOHN Letértél az útról.

KIS EMBER (*meglátja Leart*) Á, uram. Téged kerestelek, uram. Azt mondták, hogy... (*Abba-*

hagyja) Ismertél, uram, amikor katona voltam.

Kis, fekete ember. Fekete haj.

LEAR Mi a neved?

KIS EMBER McFearson.

JOHN Mit csináltál magaddal?

Thomas kijön a házból. Lear vállára teszi a kezét

KIS EMBER Úton voltam. Ezért vagyok éhes.

LEAR Igen, azt hiszem, emlékszem rád. Ha éhes vagy, maradj itt vacsorára.

KIS EMBER Köszönöm szépen.

LEAR Adjátok neki John részét. Ő lemegy a faluba. Vigyétek be a házba.

Thomas beviszi a kis embert a házba. Thomas az ajtónyílásban megfordul

THOMAS (*Learhez*) Nem maradhat. Különben sincs elég étel.

LEAR Majd én megmondom neki.

Thomas bemegy a házba. Bejön a szellem. Lesoványodott

SZELLEM Tudod, ki ez?

LEAR Egy katona.

John Learhez fordul, és figyel

SZELLEM Így van, szökevény. Gondolom, a boldon nem rejtőzött el, nappal gyalogolt, és mindenkit megkérdezett, hogy hol vagy. Hamar a nyomára akadnak. Szabadulj meg ezektől. Akkor biztonságban leszünk.

A kis ember kijön a házból

KIS EMBER Nem akartam a hölgy lába alatt lenni. Kedves tőled, hogy megengeded... (*Abbahagyja*) Gondoltam, a régi időkre való tekintettel... Az egész kormány azt mondta, hogy te voltál az egyik legrendesebb.

JOHN (*felveszi a kabátját*) Elmentem!

John kimegy, és a kis ember azonnal leül a padra

KIS EMBER Bizony, a régi szép idők. *(Nevet)*
Csak akkor nem tudtuk. Jó itt, szép hely. Jól
megvagy itt, ha úgy nézzük...

LEAR Igen.

KIS EMBER Biztos jól be vagy fogva. Nincsenek
itt sokan, hogy mindent elvégezzenek. Csak a
két férfi meg a lány, nem? *(Nincs válasz)* És ró-
lad is gondoskodni kell. És miért ne? Megér-
demled. Igen. Tisztiszolga voltam – gondolom,
emlékszel.

LEAR Ne haragudj, elgondolkoztam. Írtam Cor-
deliának, de nem válaszol. Igen, összesen négyen
vagyunk. Akkor költöztek ide, amikor üres volt
a ház, és gondoskodnak rólam, mióta visszajöt-
tem. Azt hittem, hogy meghalok, de megmen-
tettek. De mesélj a magad életéről. Tudni sze-
retném, hogyan éltél, és mit csináltál.

KIS EMBER Ó, semmit. Nem fontos ez a magad
rangjából. Nem érdemes elmesélni.

LEAR De nagy háborúban harcoltál, és te is
hozzájárultál ahhoz, hogy nagy változások tör-
ténjenek a világban.

KIS EMBER Micsoda? *(Thomas kijön a házból,
és a kis ember felugrik)* Ó... te itt laksz?

THOMAS Honnan jössz?

KIS EMBER Meghalt a feleségem, és egyedül ma-
radtam. Így szóltam magamban: utazz! Nézz
szét a világban, amíg még megvan. Minden éjjel
új ágy, minden reggel új élet...

THOMAS De miért nézel így ki?

KIS EMBER Nos. *(Leül)* Hát igen, miért ne
mondanám meg? Nem akartam megmondani,
az igazság felizgatja az embereket. De te világfí
vagy. Összeverték. Ezek a gyilkosok a saját gye-
rekeiket dobnák oda és etetnék meg az őrködő
kutyákkal, csak hogy lekenyerezzék őket.

THOMAS Hazudik...

KIS EMBER Esküszöm, ahogy itt állok...

THOMAS Hazudsz!

LEAR Persze hogy hazudik. Sokáig tartott, amíg kieszelted?

THOMAS Bárki küldhette! Veszélyes lehet!

KIS EMBER Nem, nem igaz. Veszélyes! (*Idegesen nevet*) Isten a megmondhatója, egy légynek se tudnék ártani.

THOMAS Akkor ki vagy? Mondd meg!

KIS EMBER Nem! Őhözám jöttem, nem hozzád.

THOMAS Ki vagy?

KIS EMBER Senki. Persze hogy a falról jövök – mit képzeltél? Megszöktem. Nem bírtam a munkát. Bárki láthatja, hogy beteg vagyok. Vért köpök. Így hát egy büntetőszakaszba tettek. És azután a feketepiac... (*Abbahagyja*) De ha nem tudsz dolgozni, akkor nem adnak enni! Így hát megszöktem. Isten tudja, mit csináltam. Elveszthettem a fejem. Most már késő a bánat.

THOMAS De miért idejöttél?

KIS EMBER Az erdőben bújtam el, de mindenhol ott voltak. Hogy mit miért csináltam? Mindenki fél a táborokban, úgyhogy gyorsan terjednek a hírek. Így hallottunk rólad is.

SUSAN (*kintről*) Kész van.

KIS EMBER Mikor idejöttem, azt mondtam magamban, hogy nem igaz, csak szóbeszéd, és úgymint feladnak. Ó, Krisztusom, nem tudtam, hogy mit gondoljak. Ezért mondtam azt, hogy ismeresz. Vak vagy, ezért gondoltam, hogy...

LEAR Mit hallottál a táborban?

KIS EMBER Hogy meg akarsz szabadulni a hadseregtől, és fel akarod robbantani a falat, és bezárni a táborokat, és hazaküldeni a foglyokat. Pénzt adsz a szökevényeknek.

THOMAS Ezt mondják?

KIS EMBER És a falon meghaltam volna.

John jön be

JOHN Katonák jönnek a hegyen.

LEAR Vigyétek az erdőbe.

THOMAS Lear!

LEAR Nem! Majd később elmondod. Rejtsétek

el. Figyelmeztess Susant. Nem járt itt. (*A kis*

ember nyöszörög. Thomas a házba siet vele) Úlj

le. (*John és Lear ülnek. Szünet. Lear beszélni*

kezd, hogy ne legyen csend) A kedvesed megvár.

JOHN Igen. Megint elkések. Valami mindig köz-

bejön, és ő mindig ideges lesz.

LEAR Elveszed?

JOHN (*hallgatózva*) Jönnek.

LEAR Megkérted? Lehet, hogy nem kellesz neki.

JOHN Nem, még nem. [*Egy tiszt és három katona*

(P., Q., R.) jön be] Néhány katona van itt, Lear.

LEAR (*bólint*) Akartok valamit? Vízet vagy ételt?

TISZT Ki van még itt?

LEAR Van még egy nő a házban, és valahol még
egy férfi.

TISZT Ki még?

LEAR Senki más.

TISZT (*a katonához*) Nézzetek körül. (*P. és Q.*
katona bemegy a házba. Johnhoz) Láttál valakit?

LEAR Dolgozott, csak most jött vissza.

B. KATONA (*indulni készül*) Átfésüljem az er-
dőt?

TISZT (*ingerülten*) Ott soha meg nem találod.

(*Susan jön ki a házból, és némán áll. Tiszt Lear-*

hez) Egy férfi kérdezősködött utánad a faluban.

Kis, sötét ember.

LEAR Nos, majd előkerül, ha megmondták neki,
hogy hol vagyok. Majd értesítelek.

P. és Q. katona kijön a házból

P. KATONA (*megrázza a fejét*) Üres.

TISZT (*Learhez*) Rendben. A jövőben figyelni fogjuk ezt a helyet.

A tiszt és a három katona elmegy

JOHN Elmentek.

LEAR Menj és kísérd ki őket.

John kimegy. Susan a színpad hátuljába megy és kiált

SUSAN Tom! (*Learhez*) Semmit se tehetnek velünk. Nem mi hívtuk ide. Adok neki egy kis ételt, hogy vigye magával. Ha elfogják, azt mondhatja, hogy lopta.

Bejön Thomas. Susan odamegy hozzá

THOMAS Mi történt? Mit mondtak?

LEAR Nem tudom. Nem figyeltem. Csak katonák voltak. Közkatonák.

THOMAS Gyorsan meg kell tőle szabadulnunk. Ha most itt elfogják, rajtunk a felelősség.

Ben, a fiatal börtönsozola jön be. Koszos, zülalt, rongyos, és ki van fulladva; mindnyájan rábámulnak

BEN Katonák voltak az úton. Az utolsó szakaszt négykézláb kellett végigkúsznom. (*Bejön a kis ember, és figyel. Ben Learhez megy*) Én gondoskodtam rólad a ketrecben, uram. A falra küldtek, mert titokban bagót adtam a foglyoknak.

LEAR Igen. Te etettél a börtönben. Itt maradhatsz.

THOMAS Nem!

LEAR Maradhat.

THOMAS De rajtunk fogják számon kérni. Azt mondják majd, hogy mi bujtogattuk őket! Mindenért bennünket fognak hibáztatni. Örültség!

LEAR Hová mehetne máshová? Menj te, ha félsz!

THOMAS Hogyan lehetsz ilyen makacs, ilyen bolond?

BEN (*Learhez*) Könnyű neked, te nem olyan fo-

goly vagy, akiről senki sem hallott, veled nem csinálhatnak azt, amit akarnak.

LEAR Nem, ne mondd ezt. Nem vagyok király. Nincs hatalmam. De te maradhatsz. Nem lesz belőle baj. Éhes vagyok, vigyetek be. Írok majd Cordeliának. Ő jót akar, csak kell valaki, aki felnyissa a szemét. Vigyetek be. Akkor jöttem ide, amikor fáztam, éhes voltam, és félttem. Nem kergettek el, és én sem kergetek el senkit. Ehetik az ételemet, amíg van, és ha elfogyott, akkor, ha akarnak, mehetnek, de senkit sem küldök el. Így fejezem be az életemet. Hamarosan sírba zárnak, de addig ez az ajtó nyitva marad. (*Mosolyog*)

Lear és a többiek a ház felé mennek

KIS EMBER (*követi őket. Félig magában*) Ez rendben volna. De ezt az alakot sose láttuk a falon. Nem engedhetünk be mindenkit. Résen kell lennünk. (*Követi a többieket a házba*)

MÁSODIK JELENET

Ugyanott.

Néhány hónappal később. Sok idegen gyűlt össze Leart hallgatni. Thomas kivezeti a házból, le a közönséghez, és Leart szembefordítja velük. Amint Lear lejön, néhány idegen jóreggeltet köszön. Lear rájuk mosolyog, és visszaköszön.

Thomas Lear oldalán áll, John egy kicsit hátrébb. Az idegenek tisztelettel figyelnek

LEAR (*a közönséghez*) Egy ember egy reggel arra ébredt, hogy elvesztette a hangját. Így hát elment, hogy megkeresse, és amikor az erdőbe ért, ott volt a madár, amelyik ellopta. Gyönyörűen énekelt, és az ember arra gondolt: „Most olyan

gyönyörűen énekelek, hogy gazdag és híres leszek.” Egy kalickába zárta, és így szólt: „Ha kinyitom a számat nagyra, akkor énekelned kell.” Ezután elment a királyhoz, s ezt mondta: „Énekelni fogok felséged dicséretére.” De amikor kinyitotta a száját, a madár csak nyögni és sírni tudott, mert kalickában volt. A király pedig megkorbácsoltatta azt az embert. Az ember hazavitte a madarat, de a családja ki nem állhatta a nyögését és sírását, és elhagyta. Végül is az ember visszavitte a madarat az erdőbe, és kiengedte a kalickából. Ám az ember azt hitte, hogy a király igazságtalanul bánt vele, ezért állandóan azt mondogatta magában: „A király bolond”, s mivel a hangja még mindig a madaré volt, ezért a madár ezt énekelte az egész erdőben, és hamarosan a társai is megtanulták. Legközelebb a király vadászni ment, és meglepetten hallotta, hogy az összes madár azt énekli, hogy „A király bolond”. Megfogta azt a madarat, amelyik elkezdte, kihúzta tollait, eltörte szárnyát, és egy gallyhoz szögezte, figyelmeztetőül a többieknek. Az erdő pedig néma lett. És ahogyan a madaré volt az ember hangja, most az ember érezte a madár fájdalmát. Némán rohángált körbe, a fejét fogva, és hátralévő életére bezárták egy kalickába.

Az idegenek morognak

EGY IDEGEN Mondd, Lear. . .

THOMAS Majd később. Most pihennie kell. *(Oldalt vezetni Lear. Az idegenek több csoportba verődnek és beszélgetnek. Néhányan elmennek)*
Arra kérlek, küldd vissza Bent a falhoz.

LEAR Miért?

THOMAS Most már az emberek százai jönnek téged hallgatni. A kormány nem tűrheti, hogy ez így menjen, s le fognak csapni ránk! Támogatásra

van szükségünk. A táborokba is be kell szivárognunk.

Ben feszülten figyel. Átjön hozzájuk

BEN Elmondta neked? Feladom magam. Büntetőszázadba fognak tenni. Megvernek, éheztenek, és úgy dolgoztatnak majd, mint a kutyát. Lehet, hogy nem élem túl, de legalább hasznomat veszik a hátralévő időmben. Segítek nekik szervezkedni és felkészülni. Reményt vihetek nekik. Üzenetet kell adnod, amit elviszek. . .

LEAR Ha látnám Krisztust a keresztjén, leköpném.

BEN Mi?

LEAR Vigyél el.

THOMAS Nem is figyeltél.

BEN Figyelj ránk!

LEAR Vigyetek el!

Thomas a ház felé vezeti Leart. Néhány idegen elé jön, és beviszi. Ben és Thomas némán egymásra néz. Susan átkarolja Thomast, hogy vigasztalja

THOMAS Fáradtnak látszol.

SUSAN Nem.

THOMAS *(leül vele)* Agyondolgozod magad.

SUSAN Nem.

THOMAS *(megszorítja)* És ne futkoss ez után a sok ember után. Tudnak ők gondoskodni magukról.

SUSAN Ó, nem zavarnak. De ha meglesz a gyerekünk. . .

THOMAS Ne törődj azzal. Mindannyian fognak segíteni.

SUSAN Csak ez a ház kicsi. Néha szeretnék veled elbeszélgetni, de olyan sok itt az ember. . .

THOMAS Miről akarsz beszélni? Mindig beszélhetsz velem.

SUSAN: Ó, nem is tudom. Úgy gondoltam...
(*Elhallgat*)

THOMAS (*Learról* *gondolkozik. Rövid szünet után*)
Beszélünk az embereknek, de valójában nem se-
gítünk rajtuk. Nem volna szabad ideengednünk
őket, ha csak ennyit tudunk tenni értük. Veszé-
lyes megmondani az igazságot, hatalom nélkül
az igazság mindig veszélyes. Harcolnunk kellene!
A szabadság nem eszme, hanem szenvedély! Ha
nincs meg, akkor csak úgy lehet küzdeni, mint
a partra vetett hal a levegőért.

*Az idegenek, akik az előbb elmentek, most
ismét besietnek*

IDEGENEK (*feszülten és csendben*) Katonák. Ka-
tonák.

Thomas feláll

THOMAS Mi az?

*Az öreg tanácsnok, egy tiszt és P., Q. és R. ka-
tona jön be*

TISZT (*egy papírról felolvas*) Rossmann (*Ben elő-
rejön, a tiszt a kis emberre mutat, amint az meg-
próbál elosonni*) kapjátok el! (*P. és Q. katona
megállítja a kis embert*) Jones...

KIS EMBER Nem én vagyok. Simpsonnak hív-
nak.

TISZT ...letartóztatlak benneteket, mint szöke-
vényeket.

*Leart kivezetik a házból. A lépcsőkön áll, az
idegenektől körülvéve*

LEAR Ki az? Mit akarsz?

TISZT Szökevényeket rejtegetsz.

LEAR Nem kérdem a barátaimtól, hogy kicsodák.

BEN Hadd vigyenek el!

B. KATONA Pofa be!

TISZT Őrizet alatt visszaszolgáltatom őket a kör-
zeti katonai parancsnoknak.

KIS EMBER (*megpróbál Learhez menekülni, de a*

katonák megállítják) Az isten szerelmére, mit akartok tőlem? Láthatjátok, hogy beteg vagyok. Mit dolgozhatnék? Csak útjában vagyok mindenkinék. Az isten szerelmére, hagyjatok magamra!

TISZT Nem mész vissza dolgozni. Úgy döntöttek, hogy bizonyos gazdasági vétkeket visszamenőleg halállal büntetnek. Bűnösnek találtak abban, hogy a feketepiacon üzérkedtél. A módosított ítélet megmásíthatatlan.

KIS EMBER *(zavarodottan)* Nem értem.

TISZT A nép ellensége vagy. Visszaviszünk és felakasztunk.

KIS EMBER *(bizonytalanul)* Nem tehetitek. Már foglalkoztak velem emiatt. Rajta van a papírjaimon, uram. Nem értem.

LEAR Vigyetek oda hozzá. *(Leart a tiszthez vezetőik. Megfogja a tiszt karját. Nyugodtan)* Katona vagy, hány ember halála terheli a lelkiismeretedet? Ne terheld újabb kettővel. Menj vissza, és mondd azt, hogy nem találtad őket.

TANÁCSNOK Lear, minden szavad ámulás.

LEAR Ki az? Ki van itt?

TANÁCSNOK Minisztered voltam. . .

LEAR Igen, megismerlek!

TANÁCSNOK Korod és szenvedéseid iránti tiszteletből Cordelia megtúrte tevékenységedet, de most már elég. A jövőben nem beszélhetsz nyilvánosan, és nem vehetsz részt semmilyen nyilvános ügyben. Látogatóidat a körzeti katonai hatóság fogja megvizsgálni. Ezek az emberek elmennek. A kormány kinevez egy férfit és egy nőt, hogy gondoskodjanak rólad. Békés nyugalomban fogsz élni, ahogyan azt a korod megkívánja.

LEAR Benne vagy az új kormányban?

TANÁCSNOK Sok kollégámhoz hasonlóan lojális vagyok az új vállalkozáshoz. Mindig is az em-

bereket próbáltam szolgálni. Ezt tekintem fő kötelességemnek. Ha elhagynánk az adminisztrációt, káosz keletkezne.

LEAR Igen, igen – de csak nem akasztatod fel ezt az embert a pénzéért?

KIS EMBER Biztosan hibásak a feljegyzések!

TISZT Vigyétek le az útra.

KIS EMBER *(megzavarodva. Nyöszörög)* Ne!

LEAR *(a tanácsnokhoz)* Állítsd meg őket.

TANÁCSNOK Semmi közöm ehhez. Azért jöttem, hogy veled beszéljek.

LEAR Értem. Vademberek vették át a hatalmat.

Bűnöket követtek el, és ezt nevezitek törvénynek. Az óriásnak lábujjhegyre kell állnia, hogy bebizonyítsa, hogy magas! Nem, nem szabad kiabálnom veletek, olyan sok dolgotok van, hogy helyreigazítsátok a dolgokat, az én tévedéseimet, megértem mindezt... De ez csak egy kis csaló! Egy kis senki csaló! Gondolj azokra a bűnökre, amelyeket te követsz el naponta a hivatalodban, nap mint nap, mígnem rutinná válnak, gondolj a sok pazarlásra és nyomorúságra!

TANÁCSNOK Azért küldtek, hogy mint régi barátal beszéljek veled, nem pedig hogy sértegeszenek, Lear. Visszaviszik a falhoz, és felakasztják! És ha érdekel a véleményem, ez így helyes.

LEAR Ó, tudom, mit gondolsz. Kérges szívű vagy és közönséges, kemény és sekélyes, kegyetlen, nincs benned se könyörület, se rokonszenv – és még büszke is vagy rá. Ti jó, illedelmes, becsületes, őszinte, törvénytisztelő emberek, akik hisztek a rendben, ha meghal az utolsó ember, azt is ti fogjátok megölni. Gyilkosokkal és gazemberekkel éltem együtt, de azok mohóságának is volt határa. De ti, illedelmes, becsületes emberek, a földet is felhabzsoljátok!

P. és Q. katona kifelé vonszolja a kis embert

KIS EMBER Ne, ne engedd!

LEAR Semmit sem tehetek! A kormány megőrült.
A törvény űrült.

KIS EMBER (*Learre veti magát*) Akkor mért engedted, hogy idejőjjek? Ó, istenem, tudom, hogy néha rossz vagyok, de ezt nem érdemlem! Ó, istenem, könyörgök!

LEAR Semmit sem tehetek.

KIS EMBER Akkor maradnom kellett volna, és megvárni, hogy lelőjenek, mint egy kutyát. Úgy élttem, mint egy kutya, és baj volt? Most már vége lenne. Miért szenvedtem mindezt végig?

A síró kis embert kiviszik. A tiszt, öreg tanácsnok, Ben és a katonák velük mennek. Lear kezdi erőszakosan kiterelni az idegeneket

LEAR Küldd el őket!

JOHN Elesel!

LEAR (*bukdácsolva. Botjával hadonászik*) Küldd el őket! A kormány kiadta a parancsait. A hatalom szólt. Kifelé! Mit kerestek itt? Miről beszéltem nektek? Itt semmi tanulnivaló sincs! Bolond vagyok. Bolond. Kifelé!

SUSAN (*elfordul*) Ó, istenem.

LEAR Küldd el őket! Dobd ki őket!

THOMAS Mennek. (*A lehető leghalkabban próbál beszélni az idegeneknek*) Várjatok a faluban. Beszélek velem.

LEAR Kifelé! Kifelé! Mondtam, hogy kergetsd el őket!

Az idegenek elmennek. Lear, Susan, Thomas és John marad a színpadon

LEAR Kifelé! Mindnyájan! Hagyjatok magamra!

THOMAS Nem. Tudnom kell, hogy mit mondjak nekik. Most már nem táncolunk vissza.

LEAR Ó, menjetek! Menjete! El! El! El! Ki az a bolond, aki állandóan hozzám beszél?

JOHN (*húzza Thomast*) Gyere.

THOMAS Úlj le. Elmegyek, ha leülsz.

LEAR Ó, menjetek, menjetek! (*Lear leül. Thomas, John és Susan bemegy a házba*) Mit tehetek? Elhagytam a börtönömet, leromboltam, kulcsát eltörtem, és mégis rab vagyok. A falba vertem a fejemet. Mindenhol fal van. Elevenen vagyok eltemetve benne. Örökké tart ez a szenvedés és nyomorúság? Azért dolgozunk, hogy romokat építsünk, hogy olyan sivár helyet teremtsünk, ahol senki sem tudna élni? Senki sincs, aki megmagyarázná ezt nekem, senkihez sem mehetek igazságért. Öreg vagyok, mostanra már tudhatnám, hogyan kell élni, de semmit sem tudok, semmit sem tehetek, semmi sem vagyok.

Bejön a szellem. Vékonyabb, összezsugorodott, falfelhér

SZELLEM Nézd a kezem! Olyan, akár a karom. Nézd, milyen sovány vagyok.

LEAR Igen, te vagy az, megismerlek. Menj a többivel. Tűnj el. Vége. Nincs itt semmi, semmi. Semmi sem maradt.

SZELLEM Még mindig sokan vannak itt. Küldd el ezeket az embereket. Hadd tanulják meg, hogy kell elviselni a saját szenvedésüket. Nem, az túlságosan fáj. Ez az, amit nem tudsz elviselni: szenvednek, és senki sem szolgáltat nekik igazságot.

LEAR Minden éjjel sírással érzem az életem. Kimegyek a sötétbe, de sosem találok ki, ki van ott. Hogyan élnek az emberek? Éhesek, senki sem ad nekik enni, hát segítséget hívnak, és senki sem jön. És ha éhségük fokozódik, akkor sikoltanak – és sakálok és farkasok jönnek, hogy darabokra tépjék őket.

SZELLEM Igen. Ilyen a világ, amelyben meg kell tanulnod élni. Tanuld meg! Hadd mérgezzem meg a kutat!

LEAR Miért?

SZELLEM Akkor senki sem élhet itt, és egyedül kell hogy hagyjanak. Van egy rejtett forrás az erdőben. Odaviszlek mindennap inni. Feküdj le. Nézd csak, milyen fáradt vagy. Feküdj le. (*Lear lefekszik*) Holnap eljön Cordelia, és megmondhatod neki, hogy végre tudod, hogyan kell csendben maradni.

Sötét van. Lear a padon alszik. John kijön a házból egy csomaggal. Átmege a színpadon.

Susan az ajtóhoz lép. John meglátja és megáll

SUSAN Miért viszed el a holmijaidat?

JOHN Gyere velem.

SUSAN Nem.

JOHN Szeretlek. A férjed már nem szeret. Eltelt Learrel.

SUSAN (*dühösen*) De szeret.

JOHN Látom. (*Rövid szünet*) Hozzászoktam ahhoz, hogy semmit se mondjak, de te idejöttél, így hát kimondtam. Milyen gyönyörű vagy. Nincs mit mondani, most már mindent tudsz rólam. A faluban várlak. Ha nem jössz, akkor a lenti lányt veszem el. De néhány napig még várok, hogy aztán ne magamat kelljen hibáztatnom.

John elmegy. Susan a lépcsőre ül és sír, csendesen és kitartóan. Thomas mögéje lép az ajtónyílásban

THOMAS Ne sírj.

SUSAN Vigyél el.

THOMAS Most nem hagyhatom el. Kegyetlenség lenne.

SUSAN (*még mindig sírva*) Tudom, hogy bolond. Nem tarthatsz itt ilyen állapotban.

THOMAS (*nyugodtan és csendesen*) Elég könny hullott már. Hagyd abba, és gyere be.

Thomas hátramegy a házba. Susan abbahagyja a sírást, és követi

HARMADIK JELENET

Erdő.

Lear egyedül van. Meleg gúnyát visel. Négykézláb tapogatózik. Kint a malacok dühösen visítani kezdenek. Lear feláll. A szellem jön be. Húsa kiszáradt, haja csapzott, arca akár a kagylóhéj, szeme tele rémülettel

SZELLEM Félnék tőlem a malacok. Elfutnak, ha meglátnak.

LEAR Makkot gyűjtöttem nekik. *(Feláll)*

SZELLEM A katonák a falu felé mennek. Körülzárnak. Elküldöd az embereket?

LEAR Nem.

SZELLEM Azt hittem, mindezt elfelejtet: a tömegeket, a háborúkat, a vitákat. Boldogan élhetünk volna itt. Boldog voltam. Vezettelek volna, és néztem volna, hogyan öregszel, elnéztem volna gyönyörű öregségedet.

LEAR Itt temettük el a testedet. És Warringtonét. Gyönyörű itt a fák alatt. Azt hittem, itt majd eszembe jut valami, amit elmondhatok Cordeliának. Nem tudom... Jönnek, hogy eltemessenek, és én még mindig azt kérdezem, hogyan kell élni. Hallod a szelet?

SZELLEM Nem. Elkalandoztam. A vak ember halála kiélesedik.

LEAR Igen.

SZELLEM Hallod a baglyot a hegyen?

LEAR Igen.

SZELLEM De a rókát azt nem.

LEAR Nem.

SZELLEM Nem. *(Sírni kezd)*

LEAR *(hallgatja a sírását)* Miért?

SZELLEM Mert halott vagyok. Én tudtam, hogyan kell élni. Te sosem fogod megtudni. Olyan

könnyű volt, mindenem megvult, ami itt kellett. Néha félttem, mint a juhok, de sose hittem, hogy egyszer vége szakad... Most, hogy halott vagyok, félek a haláltól. Elpocsékolódom, elmém nem működik... Elindulok valahová, és hirtelen rajtakapom magam, amint ott állok a háznál, vagy kint a mezőkön... Mostanában egyre gyakrabban esik meg...

Bejön Cordelia és az ács

CORDELIA Lear. *(Egy pillanatra megfogja Lear kezét)* Elhoztam a férjemet.

LEAR Voltál a házban? Nem izgatott fel?

CORDELIA Nem. Látni akartam.

LEAR Jól vagy?

CORDELIA Igen. És te? Szükséged van valamire?

LEAR Nem.

CORDELIA Azért jöttem, mert a minisztertanács bíróság elé akar állítani. Csak egyféle ítélet lehetséges. A lányaidat kivégezték. És világos, hogy valójában nincs különbség közöttetek.

LEAR Nincs.

CORDELIA Itt voltál, amikor megölték a férjemet. Láttam, hogyan ölték meg. Arcom elé kaptam a kezem, de szétnyitottam az ujjaimat, úgy-hogy láttam. Láttam, hogyan erőszakolnak meg, és hogyan ölik meg őket, és hogyan vetélem el a gyermekemet. Semmit sem hagytam ki. Láttam, és azt mondtam magamban, soha többé nem leszünk kitéve a vadállatok könyörületének, új életet élünk, és segítünk egymáson. A kormány új életet teremt – nem szabad ellenünk beszélned.

LEAR Vedd rá az embereket, hogy ne hallgassanak meg.

CORDELIA Nem tudom. Azt mondd, amit hallani akarnak.

LEAR Ha ez igaz – ha csak néhányan is hallani akarnak –, akkor beszélnem kell.

CORDELIA Igen, mintha a lelkiismeretem hangját hallanám. De ha az ember mindarra figyelne, amit a lelkiismerete mond, akkor megbolondulna. Sohasem lehetne elvégezni semmit sem – pedig sok minden hátra van még, köztük nagyon nehéz dolgok is.

SZELLEMM Mondd meg neki, hogy itt vagyok. Tereld rám a szót.

LEAR Ne építsétek a falat!

CORDELIA Muszáj.

LEAR Akkor semmi sem változott meg! Egy forradalomnak legalább reformokat kellene hoznia.

CORDELIA Minden más megváltozott!

LEAR Ha állva hagyjátok a falat, akkor semmi Romboljátok le!

CORDELIA Megtámadnának az ellenségeink.

LEAR Elemészt benneteket az a fal. Hogyan látathatnám be veletek?

SZELLEMM Mondd meg neki, hogy itt vagyok. Mondd meg.

ÁCS Azért jöttünk ide, hogy beszéljünk veled, nem pedig hogy téged hallgassunk. A feleségem mondan akar neked valamit.

LEAR Úgy jött, mint a többiek. És ő is meg fog hallgatni. Nem az volt a szándékom, hogy nektek ártsak. De amíg járnak ide az emberek, addig nem nyugszom. És ha megtiltod az embereknek, hogy jöjjenek – amit könnyen megtehetsz –, akkor is tudni fogják, hogy itt vagyok, vagy itt voltam valamikor. Olyan sokat szenvedtem, a világ minden bűnét elkövettem, és mindért fizetni fogok. Engem nem lehet elfelejteni. Benne vagyok a gondolataikban. Ha meg akarsz ölni, mindnyájukat meg kell ölnöd. Igen, ez vagyok én. Figyelj, Cordelia. Két ellenséged van, a hazugságok és az igazság. Feláldozod az igazságot, hogy lerombolhasd a hazugságokat, és feláldozod az életet, hogy

elpusztíthatod a halált. Ez a téboly. Addig markolod a követ, míg vér nem serken a kezedből, és te csodának hiszed. Öreg vagyok, de olyan gyenge és esetlen, mint egy gyermek, alig állok a lábamon. De ezt megtanultam, s neked is meg kell tanulnod, vagy meghalsz. Figyelj, Cordelia. Ha Isten teremtette volna a világot, mindig igazságos és bölcs lenne a hatalom, és mennyi szenvedést takarítanánk meg! De a világot mi teremtettük – a magunk kicsinységéből és gyengeségéből. Fél-szeg és törekeny az életünk, és csak egyvalami őrizheti meg a józanságunkat: a könyörület, és könyörület nélkül az ember örült.

Amint Cordelia megszólal, a szellem sírni kezd
CORDELIA Csak az önsajnálathoz értesz. Men-nünk kell, vár a kormány. Vannak dolgok, ame-lyekről te nem tudsz. Más ellenfeleink is vannak, könyörtelenebbek, mint te. Ebben a helyzetben egy jó kormány szigorúan cselekszik. Tudtam, hogy nem leszel hajlandó az együttműködésre, de eljöttem, mert el akartam mondani neked, mielőtt kihallgatnánk: mi megteremtjük azt a társadal-mat, amelyről te csak álmodtál.

LEAR Különös, hogy megöletsz, Cordelia, mert tu-dom, hogy megöletsz. Milyen egyszerű! A törvé-nyetek több kárt tesz, mint a bűn, erkölcsötök pedig maga az erőszak más gúnyában.

CORDELIA *(az ácsához)* Minél hamarabb végzünk vele, annál jobb. Reggelre hívd össze a tanácsot.

Cordelia és az ács kimegy

SZELLEM Miért nem mondtad meg neki, hogy itt vagyok? Beszélni akart rólam. Nem tudott el-felejteni. Minden éjjel abban a házban szeretkez-tünk, meg itt, ebben a fűben. Nézz most rám! Ezzé váltam – még csak megérinteni sem tudom.

LEAR Hová mész?

SZELLEM Megnézem, hogyan megy el.

A szellem kimegy. Thomas és Susan jön be. Egy kicsit kiöltöztek a látogatók miatt

THOMAS Megvártuk, hogy elmenjenek. Visszavi-
gyelek?

LEAR Figyelj, beszélnem kell veletek. Útra kelek,
és Susan fog vezetni.

THOMAS Igen, menj, rejtőzködj el. Ne hagyd,
hogy rád tegyék a mocskos kezüket.

LEAR Holnap reggel felkelünk, együtt megregge-
lizünk, te elmész dolgozni, de Susan velem ma-
rad. Lehet, hogy estére nem jön vissza, de ígérem,
hogy hamarosan visszatér. Te kedvelsz engem, és
boldog voltam veled. Szerencsés vagyok. Most
már csak egy kívánságom van: hogy megérjem
az igazi öregséget, és ravasz legyek, mint a róka,
és tudjam, hogyan kell élni. *Akkor tudnálak ta-
nítani benneteket.*

*Kintről, távolról, dühös disznóvisítás, távolabb-
ról, mint az első felvonás hetedik jelenetének a
végén*

THOMAS A disznók!

SUSAN Mi ez?

*Susan és Thomas elrohan. Lear egyedül marad
állva*

THOMAS (*kintről*) Megbolondultak!

SUSAN (*kintről*) Gyorsan!

THOMAS (*kintről*) Arra!

SUSAN (*kintről*) Vigyázz!

THOMAS (*kintről*) Arra! Ijuuuuu! Ijuuuu! ijuuuu!

SUSAN (*kintről*) Ijuuuuu! Ijuuu! Ijuuuu! Meg-
vesztek!

*A szellem támolyog be. Csupa vér. A disznóvi-
sítás lassan abbamarad. Néhány magányos
„ijuuu”*

SZELLEM A malacok! Széttéptek! Megtapostak!
Segíts! Segíts! Meghalok!

LEAR (*tartja*) Nem tudok!

SZELLEME Lear! Fogj meg!

LEAR Nem, már késő. Késő. Már régen megöltek!

Meg kell halnod! Szeretlek, mindig emlékezni fogok rád, de nem tudok rajtad segíteni. Halj meg, a magad érdekében halj meg.

SZELLEME Ó, Lear, halott vagyok.

A szellem feje hátrahanyatlik. Meghalt. Lear lábához hull. A kurjongatás és a visítás megszűnik

LEAR Látom az életem. Fekete fa, tavacska partján. A gallyakon könny gyöngyöz. Csillog rajta a fény. A szél az égbe fújja a könnycseppeket. S könnyeim visszahullanak rám.

NEGYEDIK JELENET

A fal.

Meredeken emelkedő földhalom. Rakásban szerszám a halom lábánál. Világos nappali fény. Susan bevezeti Leart. Nincs nála bot

SUSAN Ez a fal.

LEAR Hol vannak a szerszámok?

SUSAN Előtted, a földön.

LEAR Haragudtál rám?

SUSAN Igen, de már nem.

LEAR (*megcsókolja*) Minden jót. Menj vissza egyedül.

SUSAN Nem tehetem. Ki gondoskodik rólad? A férjem megharagudna.

LEAR Nem. Meg fogja érteni. (*Susan kimegy. Lear a szerszámokhoz megy. Ásó akad a kezébe*) Ásó. (*Felmászik a falra*) Azért épült, hogy tartson. Milyen meredek, és milyen könnyen kifulladás. (*Felér a tetejére*) Hűvös a szél, sietnem kell. (*A földbe nyomja az ásót*) Majd a munkától ki-

melegszem. *(Ledob egy ásónyomnyi földet a falról, és újra benyomja az ásót. Egy fiú jön, és Learre bámul. Lear ismét ledob egy ásónyi földet. A fiú kimegy abba az irányba, ahonnan jött)* Ez már három. *(Újra a földbe nyomja az ásót)* Nincs éle a szerszámnak. Senki sem törődik vele.

Csapatnyi munkás jön be, és Learre bámulnak. Lear a földbe szúrva hagyja az ásót. Leveszi a kabátját, és gondosan összehajtogatja. Egy alacsonyabb rangú tiszt jön be. A paraszt fia. Figyel. Lear az összehajtott kabátot a földre teszi, és visszafordul az ásóhoz

A PARASZT FIA Hé, ismerlek, fickó! Most meg mit akarsz?

LEAR *(megragadja az ásót)* Nem vagyok olyan erőben, mint régen. *(Ismét kifordít egy ásónyomnyi földet. A paraszt fia célba veszi a pisztolyával)* De azért még tudok valamit tenni. *(Lear lelődít egy ásónyomnyi földet. A paraszt fia lő. Lear megsebesül. Az ásó egyenesen megáll a földben. Lear tenyerébe köp, és megragadja a nyelet)* Na, még egyet. *(Félig dobja, félig pedig kaparja a földet lefelé. A paraszt fia céloz, lő és talál. Lear azonnal meghal, és leesik a falról. Néhány munkás kíváncsian a tetem felé indul)*

A PARASZT FIA Hagyjátok. Majd később felszedik. Most lóduljatok.

A munkások gyorsan és rendben elvonulnak. Egyikőjük visszanéz. A paraszt fia kitereli őket, és menetelő léptekkel utánuk indul. Lear teste egyedül marad a színpadon